

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

HAYAT BOYU ÖĞRENME GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
AÇIK ÖĞRETİM DAİRE BAŞKANLIĞI

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ 8

DERS KİTABI

YAZAR

İbrahim ÖZGÜN

Fatma SOMUNCUOĞLU ERKAN

ANKARA - 2021

MEB HAYAT BOYU ÖĞRENME GENEL MÜDÜRLÜĞÜ YAYINLARI
AÇIK ÖĞRETİM OKULLARI

Dil Uzmanı
Bülent Kenan ERKAN

Grafik ve Görsel Tasarım

Kocatepe Mahallesi İnkılap Sokak
22/13 Çankaya / ANKARA
(507) 883 36 88

Hayat Boyu Öğrenme
Lifelong Learning

Copyright © MEB

Her hakkı saklıdır. Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Tümü ya da bölümleri izin alınmadan hiçbir şekilde çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlahî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerâhamdan İlahî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalar sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif ERSOY

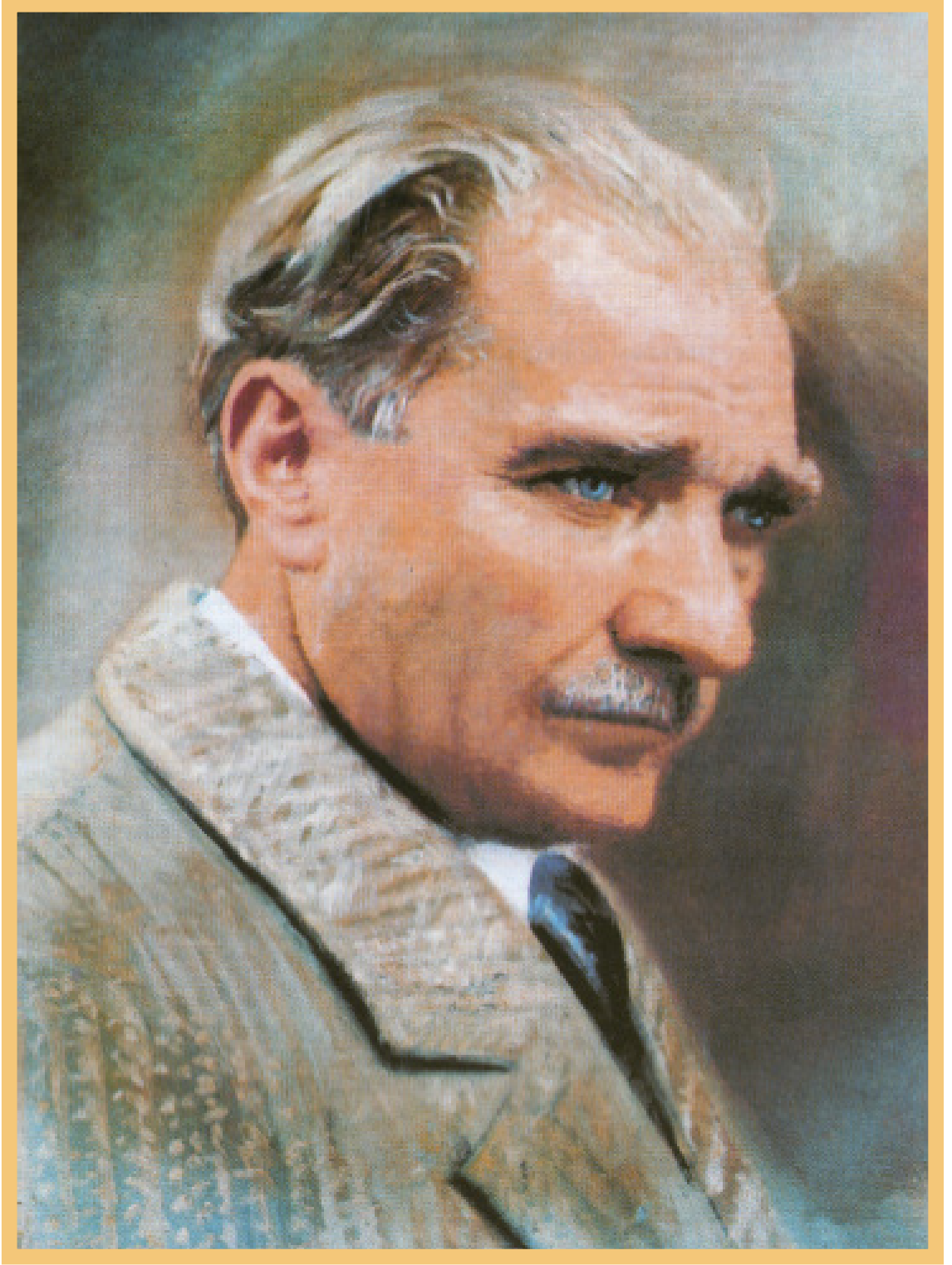
GENÇLİĞE HITABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsaît bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal ATATÜRK

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

1.ÜNİTE: GÜNCEL DİNÎ MESELELER

1. Dinî Meselelerin Çözümünde Temel İlke ve Yöntemler	11
2. İktisadi Hayatla İlgili Meseleler	14
3. Gıda Maddeleri ve Bağımlılıkla İlgili Meseleler	18
4. Sağlık ve Tıpla İlgili Meseleler.....	23
5.Kuran'dan Mesajlar:En'am Suresi 151 ve 152. Ayetler.....	26
Özet	28
1. Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları.....	31

2.ÜNİTE: HİNT VE ÇİN DİNLERİ

1. Hinduizm.....	37
2. Budizm.....	46
3. Konfüçyanizm.....	53
4. Taoizm.....	58
Özet	65
2. Ünite Ölçme ve Değerlendirme Soruları.....	70
Cevap Anahtarı	72
Sözlük	73
Kaynakça	78

A 3D maze with a person standing at the entrance, looking into the labyrinth. The maze is constructed from dark grey blocks with light grey walls, creating a complex network of paths and dead ends. The perspective is from a low angle, looking down into the maze. A person in a white shirt and dark trousers stands at the bottom right, looking into the maze with their hand on their head, suggesting a state of confusion or seeking a way out.

1. ÜNİTE

GÜNCEL DİNİ MESELELER

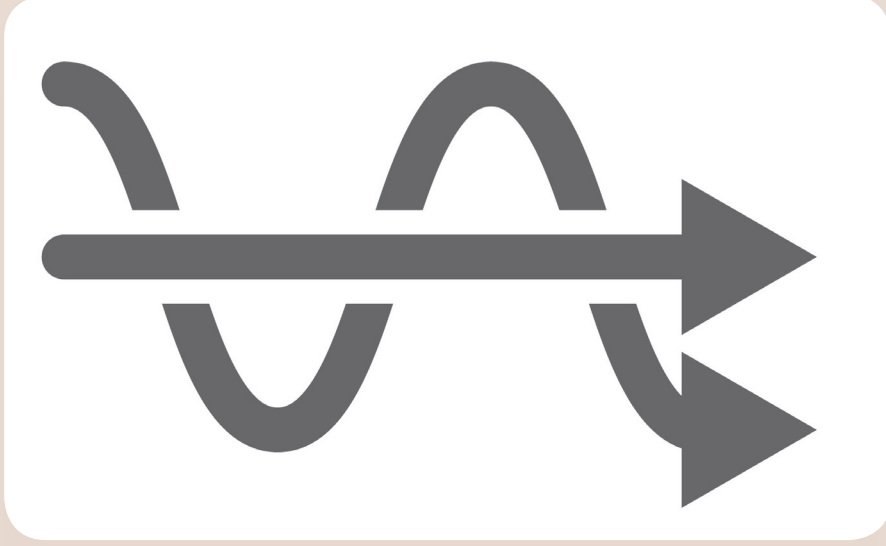

1. ÜNİTE KONULARI

- 1. DİNİ MESELELERİN ÇÖZÜMÜNDE TEMEL İLKE VE YÖNTEMLER**
- 2. İKTİSADİ HAYATLA İLGİLİ MESELELER**
- 3. GIDA MADDELERİ VE BAĞIMLILIKLA İLGİLİ MESELELER**
- 4. SAĞLIK VE TIPLA İLGİLİ MESELELER**
- 5. KUR'AN'DAN MESAJLAR: EN'AM SURESİ 151 VE 152. AYETLER**

1. ÜNİTE

GÜNCEL DİNÎ MESELELER

NELER ÖĞRENECEĞİZ ?

Bu bölümü tamamladığınızda;

- Dinî meselelerin çözümü ile ilgili temel ilke ve yöntemleri ,
- İslam'ın ekonomik hayat ile ilgili ahlaki ölçülerini,
- Gıda maddeleri ve bağımlılık konusundaki dini ve ahlaki ilkeleri,
- Sağlık ve tıpla ilgili bazı meseleleri dini ve ahlaki ölçüler çerçevesinde yorumlayabilmeyi,
- En'âm suresinin 151-152. ayetlerinde verilen mesajları öğreneceksiniz.

ANAHTAR KAVRAMLAR

- İcma
- Helal
- Haram
- Mekruh
- Mübah

DÜŞÜNELİM

1. Günümüz meselelerinin çözümünde İslam'ın temel ilkeleri nelerdir?
2. İslam dininin ekonomik hayat ile ilgili temel ilkeleri nelerdir?
3. İslam dininin gıda ve tıp alanındaki yasaklamalarını araştırınız.

1. DİNÎ MESELELERİN ÇÖZÜMÜNDE TEMEL İLKE VE YÖNTEMLER

Din, akıl sahiplerini kendi istek ve hür iradeleri ile hayırlı olan şeylere sevk eden ilahi kanunlar bütünüdür. Din, Allah'ın vahyine dayanan ilahi bildiridir. İnsani ve ahlaki olgunluğa ulaşmak için tutulacak en doğru yoldur. (bkz. MEB, Dini Terimler Sözlüğü, s.60.) Din, insanın her türlü düşünce ve davranışına yön verecek kadar hayatla iç içe bir olgudur.

Müslümanlar hayatlarını dinin belirlediği ölçülerde yaşarlar İslam'ın ilk dönemlerinden günümüze kadar geçen süreçte Müslümanlar karşılaştıkları meseleleri Kur'an ve sünnet doğrultusunda çözüme kavuşturmuşlardır Nitekim Nisa suresinin 59. ayetinde bu durum şöyle ifade edilir: “Ey iman edenler! Allah’a itaat edin. Peygamber’e itaat edin ve sizden olan ulu’l-emre (idarecilere) de. Herhangi bir hususta anlaşmazlığa düştüğünüz takdirde, Allah’a ve ahiret gününe gerçekten inanıyorsanız, onu Allah ve Resulüne arz edin. Bu, daha iyidir sonuç bakımından da daha güzeldir.”

Müslümanın, günlük hayatında uygulayacağı hüküm ve kuralları Kur'an ve sünnet-ten doğrudan öğrenmesi ideal olmalıdır fakat bütün bireylerin uzun süren bir tahsil ve birikim gerektiren bu bilgi seviyesine ulaşması mümkün değildir. Bu sebeple toplumda bir kesimin, dinî ilimlerde uzmanlaşması ve böylece dinin muhtevasının anlaşılması, yorumlanması, bireysel ve toplumsal hayatta insanlara yön verecek ilke ve hükümleri onun asli kaynaklarından çıkarma işini üstlenmesi gereklidir. Bu, aslında Kur'an'ın da bir emridir. Yine Kur'an'ın din konusunda bilmediklerini ehil ve bilgi sahibi kimselere sormaları hususunda Müslümanlara yönelik teşviki, Hz. Peygamber zamanından itibaren devam edegelen bir ameliyenin ileriki asırlarda fetva müessesesi şeklinde kurumlaşmasının da önünü açmıştır.

İslam kültür ve medeniyetinin gelişmesine paralel olarak fetva kurumları büyümüş ve kurumsallaşmıştır. Ülkemizde halkımızın dini bilgi ihtiyacını karşılama konusunda Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı Din İşleri Yüksek Kurulunun öncelikli ve muteber bir yeri bulunmaktadır. (<https://kurul.diyamet.gov.tr/FetvaYontem>)

Görsel. 1: Diyanet İşleri Başkanlığı

Günümüzde hayatın birçok alanında geçmişte karşılaşılmayan ve bu nedenle hükmüne Kur'an ve sünnette doğrudan rastlanamayan birçok meseleler ortaya çıkmıştır. Müslümanların dinlerine uygun yaşayabilmeleri için bu meselelerin çözülmesi, büyük önem taşımaktadır. Bu durumda karşılaşılan meselelerin çözümü fetva ve icihat yoluyla olmaktadır.

İslam, son ve evrensel ilâhi dindir. Bu yüzden farklı dönem ve bölgelerde yaşayan insanların karşılaştığı problemlere genel veya özel çözümler getirmiştir. Günümüzde Kur'an ve sünnetin anlaşılması, yorumlanması ve sınırlı sayıdaki ayetlerin sınırsız olaylara uzanması demek olan icihat faaliyetine, hem dini bir vecibe hem de amelî bir zaruret olarak ihtiyaç vardır.

İctihat faaliyetleri Peygamberimiz Hz. Muhammed'in (s.a.v.) döneminden itibaren verimli bir şekilde sürdürülmüştür. Bunun neticesinde ise hem ferdî ve toplumsal hayat kendi tabii seyrinde gelişerek devam etmiş, problemler çözüme kavuşturulmuş hem de Müslüman toplumlara has zengin bir hukuk kültürü oluşmuştur.

BİLGİ KUTUSU

Fetva: Bir olayın hükmünü açıklayan veya hükmünü koyan, güçlükleri çözen kuvvetli cevaptır. Hayatın akışı içerisinde Müslümanların karşısına çıkan problemlere ilişkin, sahasında uzman olan İslam fıkıh âlimlerince gösterilen çözüm yoludur.

İctihat: Sözlükte herhangi bir işi gerçekleştirme yolunda olanca gücü harcamak anlamına gelmektedir. Terim olarak ise ictihat; Kur'an, sünnet ve icma ile hükmü açıkça ortaya konulmamış, dini bir meselenin hükmüne ulaşmak için müçtehidin elinden gelen çabayı sarf etmesidir. Kur'an ve sünnet gibi delillerden dini hükümler ortaya koyabilme bilgi ve becerisine sahip kimseye **müçtehit** denir.

Dinî meselelerin çözümünde gözetilmesi gereken temel ilkeler vardır Bunları kısaca şöyle özetleyebiliriz:

1. Dinî meselelerin çözümünde ilk olarak İslam dininin temel kaynakları olan Kur'an ve sünnet esas alınmalıdır. Karşılaştığımız bir meselenin çözümü için öncelikle Kur'an-ı Kerim'e müracaat edilir. Şayet aranan hüküm Kur'an-ı Kerim'de bulunamaz ise veya Kur'an'da verilen hüküm yeteri kadar açık değilse sünnete bakılır. Her iki kaynakta da konu ile ilgili hüküm bulunmaz ise icmaya başvurulur. İcma, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) vefatından sonra herhangi bir zamanda Kur'an-ı Kerim ve sünnette çözümü olmayan bir konuda fıkıh âlimlerinin görüş birliğine varmalarıdır.

2. Güncel meselelere getirilen çözüm önerileri, "zarûrât-ı diniye" adı verilen İslam dininin kesin hükümlerine aykırı olmamalıdır. Zarûrât-ı diniye, dine ait olup bilinmesi ve inanılması gereken esaslar anlamına gelir. İslam âlimlerinin ittifakla kabul ettikleri iman esasları, namaz, oruç, zekât ve hac gibi kesin olarak emredilen ibadetler ve haramlığı sabit olan hususlar zarûrât-ı diniye kapsamına girer. Bu nedenle, güncel meselelerde karşılaşılan sorunların çözüm önerileri İslam dininin kesin hükümlerine aykırı olmamalıdır.

3. Güncel meselelere getirilen çözüm önerileri, fitrata yani Allah'ın (c.c.) koyduğu dengeye ve yaratılışa aykırı olmamalıdır çünkü İslam fitrat dinidir. Kur'an-ı Kerim'de Rum suresinin 30. ayetinde şöyle buyrulur: **"Hakka yönelen bir kimse olarak yüzünü dine çevir. Allah'ın insanları üzerinde yarattığı fitrata sınıksız tutun. Allah'ın yaratmasında hiçbir değiştirme yoktur. İşte bu dosdoğru dindir fakat insanların çoğu bilmezler."**

Fitrat; insanların yaratılıştan getirdiği tevhide yönelme özelliği demektir. Allah'ın yarattığını bozmaya, değiştirmeye çalışmak doğru ve sağlıklı değildir çünkü böylesi tutum ve davranışların sonuçları İslam'ın genel hükümlerine ters olacaktır.

4. Güncel meselelerde İslam'ın ortaya koyduğu çözümlerin temel amacı, insanların can, nesil, akıl, mal ve din emniyetini güvence altına almaktır. Fetva verecek olan müçtehitin, karşılaştığı güncel meselelerde o konu hakkındaki bütün bilgileri edinip ilgili ayet

ve hadislerle değerlendirdikten sonra vereceği fetvanın bu beş ana gayeye uygun olması gerekir.

5. Bir meselede çözüm aranırken karşılaşılan sorunların ele alınmasında farklı uzmanlık alanlarına ihtiyaç vardır. Bu yüzden de tek bir kişinin fetva vermesi yerine kolektif akla başvurulması gerekir çünkü günümüz meseleleri çok yönlü olmakta ve pek çok alanda uzmanlık gerektirmektedir

Görsel. 2 : İstişare eden, hakikate ulaşmaktan mahrum olmaz.

Günümüzde icthad faaliyetine eskiye göre daha çok ihtiyaç vardır. Müslümanların dinlerini daha iyi anlayıp günlük hayatlarına uygulamaları ve karşılaştıkları problemlere intibak edebilmeleri için öncelikle Kur'an-ı Kerim'i ve Hz. Peygamberin (s.a.v.) sünnetini okuyarak anlamaya çalışmaları gerekir. Hakkında bilmediği ve şüpheye düştüğü bir konuda Müslümana düşen görev güvenilir bir bilene yani âlimlere danışmasıdır. Bu konuda ülkemizde en yetkili merci Din İşleri Yüksek Kurulu'dur.

2. İKTİSADİ HAYATLA İLGİLİ MESELELER

İslam dini helal yoldan olmak kaydıyla mülk edinmeyi meşru kabul eder. **Mülk**, bir kimsenin sahip olup üzerinde her türlü tasarrufta bulunabildiği şeylere denir. Mülk sahibi olmak, insanın yaratılışına uygun olmakla birlikte toplumda adalet ve dengeyi kurabilmek açısından da önemlidir. Bu nedenle İslam dini özel mülkiyeti kabul eder ve bu konuda emeğe öncelikli bir önem verir. Diğer konularda olduğu gibi mülkiyet konusunda da İslam dininin en temel prensibi, mülk edinmenin de helal ve meşru yollardan kazanılmasıdır.

İslam dini insanların mülk edinmelerini kabul ederken ferdî mülkiyetin korunmasını da esas alır. Bu nedenle başkasının malına yönelik saldırıları ve haksız yollardan kazanç elde etmeyi yasaklamıştır. Bu kapsamda hırsızlık, gasp, yağma, faiz, kumar, karaborsacılık gibi yollarla mülk edinmek yasaklanmıştır.

Görsel. 3: Mülk sahibi olmak, her insanın hakkıdır.

İslam dinine göre insanların mülk edinmelerinin bir sınırı yoktur. Önemli olan kazanılan mülkün helal dairesi içinde olmasıdır. İnsana düşen helal yoldan olmak kaydıyla çalışıp çabalamasıdır. Yüce Allah (c.c.) her insanın çalışmasının karşılığının verileceğini bir ayette şöyle ifade etmektedir: “İnsan ancak kendi çalışmasının karşılığını elde edebilir. Onun çalışması ileride kesinlikle gözler önüne serilecektir. Sonra çalışmasının karşılığı kendisine eksiksiz olarak verilecektir.” (Necm suresi, 39-41. ayetler.)

Mülk edinmek bir ihtiyaçtır ancak bir Müslüman için mülk edinmek bir amaç değil araç olmalıdır. Bu konu ile ilgili bir ayette şöyle buyrulmaktadır: “Mallarını gece gündüz; gizli ve açık Allah yolunda harcayanlar var ya, onların Rableri katında mükâfatları vardır. Onlara korku yoktur. Onlar mahzun da olmayacaklardır.” (Bakara suresi, 274. ayet.) Bu ayetten hareketle bir Müslüman için mülk; paylaşma, yardımlaşma, birlik, beraberlik ve Allah’ın (c.c.) rızasına ulaşmak için sadece bir araç olmalıdır.

İnsanın mülk sahibi olması Yüce Allah’ın (c.c.) dilemesiyle gerçekleşir. İslam dinine göre mülkün gerçek sahibi Yüce Allah’tır (c.c.). Bu durumu ifade eden Yunus Emre’nin şu mısrası ne kadar manidardır: “Mal sahibi, mülk sahibi, Hani bunun ilk sahibi, Mal da yalan mülk de yalan, Var biraz da sen oyalan.”

Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) de Müslümanları çalışıp çabalayıp alın teri ile kazanç elde etmeye teşvik etmiştir. Bu konu ile ilgili; “Sizden birinizin organını alıp (dağa git-

mesi), sırtında odun getirip satması ve böylece Allah'ın onun itibarını koruması, bir şey verip vermeyeceği belli olmayan kimselerden dilenmesinden daha hayırlıdır.” (Buhârî, Zekât, 50.) buyururken bir başka hadisinde ise; “Hiç kimse kendi el emeğinin kazancından daha hayırlı bir yiyecek yememiştir.” (Buhârî, Büyû, 15.) buyurmaktadır.

İslam, mülkiyet konusunda dengeyi gözetir. İslam dini, zengini daha zengin, fakiri daha da fakir yapan mal elde etme hırsıyla güçlünün zayıfı ezmesine neden olan bir sisteme karşılık sosyal adaleti esas alır. Zenginlere paylaşmayı, yoksulu görüp gözetmeyi, helal kazanç elde etmeyi ve kazancı helal yolda harcamayı tavsiye eder. Bakara suresinin 267. ayetinde “Ey iman edenler! Kazandıklarınızın iyilerinden ve rızık olarak yerden size çıkardıklarımızdan hayra harcayın...” buyrulurken yine aynı surenin 274. ayetinde ise “Mallarını gece ve gündüz, gizli ve açık hayra sarfedenler var ya, onların mükâfatları Allah katındadır. Onlara korku yoktur, üzüntü de çekmezler.” buyrulmaktadır.

Görsel. 4 : İslam, toplumda dengenin gözetilmesini emreder.

İktisadi hayatta dikkat edilmesi gereken temel ilkelerden biri de israftan uzak durmaktır. İsrâf, insanın harcamalarında orta yoldan sapması, sahip olduğu nimetleri gereksiz ve aşırı tüketmesidir. Bu tür bir davranış, dinimiz tarafından uygun görülmemiş ve insanoğlunun yeme, içme ve harcama konusunda belirli bir denge içerisinde kalması vurgulanmıştır. Bu konu ile ilgili bir ayette: “Eli sıkı olma; büsbütün eli açık da olma. Sonra kınanır, (kaybettiklerinin) hasretini çeker durursun.” (İsra suresi, 29.ayet.) buyrulur. Başka bir ayette de “Ey Âdemoğulları, her mescide gidişinizde temiz ve güzel elbiselerinizi giyin. Yiyin için, fakat israf etmeyin çünkü Allah israf edenleri sevmez.” (Araf suresi, 31. ayet.) buyrularak israftan kaçınılması emredilmektedir.

İktisadi hayat ile ilgili ele alınması gereken meselelerden biri de işçi ve işveren haklarıdır. İşçi ve işverenin, karşılıklı olarak birtakım hakları, görev ve sorumlulukları vardır.

İşveren öncelikli olarak işçinin kabiliyet ve liyakatine değer vermelidir. İşveren, işçiye işe almadan önce nasıl bir işte çalıştıracağını, işin süresini, vereceği ücreti bildirmeli ve işçinin ücretini geciktirmeden vermelidir. Bu konuda Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.): “İşçiye ücretini alın teri kurumadan ödeyiniz.” (İbn Mâce, Rühûn, 4.) buyurmuştur. Bir başka hadisinde “Üç kişi vardır ki, kıyamet günü beni karşılarında bulacaklardır... (Bunlardan biri de) işçinin ücretini vermeyendir.” (Buhârî, İcâre, 10.) buyurması bu konunun ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır

Görsel. 5 : İşçi ve işverenin karşılıklı sorumlulukları vardır.

İşverenin üzerine düşen görev ve sorumluluklardan biri de çalıştırdığı işçiler için çalışma şartlarını insanın şeref ve haysiyetine uygun bir biçimde düzenlenmesidir. Ayrıca işveren işçinin sosyal güvenliğini sağlamalı, özellikle iş emniyeti için gerekli olan her türlü tedbiri almalıdır.

İşçinin de işverene karşı yerine getirmesi gereken sorumlulukları vardır. İşçi, yaptığı işi en iyi şekilde yapmaya gayret etmeli ve çalışma hayatının her alanında dürüst davranmalıdır. İşçi, işlerini güzel, düzgün ve özenle yapmalıdır. Bu durumun aynı zamanda iyi bir Müslüman olmanın özelliği olduğunu da unutmamalıdır çünkü Peygamberimiz (s.a.v.) bir hadisinde şöyle buyurur: “Mü’minler işlerini en güzel şekilde yaparlar.” (Müslim, Sayd, 57.) İşçi, kendisine teslim edilen her türlü eşya ve malzemeyi kendi malı gibi bilmeli ve ona zarar vermemelidir.

3. GIDA MADDELERİ VE BAĞIMLILIKLA İLGİLİ MESELELER

Yüce Allah (c.c.), yeryüzünde bulunan her şeyi insan için yaratmış insanın emrine vermiştir. Bu durum bir ayette: “O, yerde ne varsa hepsini sizin için yarattı. Sonra (kendine has bir şekilde) semaya yöneldi, onu yedi kat olarak yaratıp düzenledi (tanzim etti). O, her şeyi hakkıyla bilendir.” (Bakara suresi, 29. ayet.) buyrulurken başka bir ayette de; “O, göklerde ve yerde ne varsa hepsini, kendi katından (bir lütfu olmak üzere) size boyun eğdirmiştir. Elbette bunda düşünen bir toplum için ibretler vardır.” (Câsiye suresi, 13. ayet.) buyrulmaktadır.

İslam dininde diğer alanlarda olduğu gibi yiyecekler konusunda da ancak zorunlu ve istisnai hâllerde yasaklama getirilmiştir. Bu, İslam’ın rahmet ve kolaylık dini olmasının tabii sonucudur. İslam dininde aksi yönde dini bir hüküm bulunmadıkça her şey helal kabul edilir. Bu durum “Eşyada asıl olan ibahadır.” şeklinde ifade edilmektedir. Dinin meşru kıldığı, serbest bıraktığı şeylere **helal**; yaklaşılmamasını ve terk edilmesini istediği şeylere ise **haram** denir.

Görsel. 6 : Helal dairesi geniştir, harama girmeye hiç lüzum yoktur.

BİLGİ KUTUSU

“Leş, kan, domuz eti, Allah’tan başkası adına boğazlanan, boğulmuş, (taş, ağaç vb. ile) vurulup öldürülmüş, yukarıdan yuvarlanıp ölmüş, boynuzlanıp ölmüş (hayvanlar ile) canavarların yediği hayvanlar -ölmeden yetişip kestikleriniz müstesna- dikili taşlar (putlar) üzerine boğazlanmış hayvanlar ve fal oklarıyla kısmet aramanız size haram kılındı. Bunlar yoldan çıkmaktır. Bugün kâfirler, sizin dininizden (onu yok etmekten) ümit kesmişlerdir. Artık onlardan korkmayın, benden korkun. Bugün size dininizi ikmal ettim, üzerinize nimetimi tamamladım ve sizin için din olarak İslam’ı beğendim. Kim, gönülden günaha yönelmiş olmamak üzere açlık hâlinde dara düşerse (haram etlerden yiyebilir). Çünkü Allah çok bağışlayıcı ve esirgeyicidir.”

Kendileri için nelerin helal kılındığını sana soruyorlar; de ki: Bütün iyi ve temiz şeyler size helal kılınmıştır. Allah’ın size öğrettiğinden öğretip avcı hâle getirdiğiniz hayvanların sizin için yakaladıklarından da yiyin ve üzerine Allah’ın adını anın (besmele çekin). Allah’tan korkun. Allah’ın hesabı pek çabuktur.” (Maide suresi, 3-4. ayetler.)

Yiyecek ve içecek gibi meselelerde Kur’an ve sünnette açık olarak haram kılınmamış olan her şey helal kabul edilir çünkü **haram**, dini bir terim olarak, “Açık, kesin ve bağlayıcı bir ifade ve üslûpla yapılması şer’an yasaklanmış olan tutum ve davranış” anlamına gelir. Eğer bir işin yapılmamasını isteyen bir ifade bulunmakla birlikte, bunun anlamı yeterince açık veya kaynağı kesin değilse buna haram değil **mekruh** denir. Hakkında yasaklayıcı hiçbir delil bulunmayan fiiller ise **mubah** ve **helâl** kabul edilir. Bir fiilin helâl kabul edilmesi için dini kaynaklarda bu yönde bir açıklama bulunması gerekli değildir çünkü “Eşyada asıl olan mubah olmasıdır.” (bkz.Kur’an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir, C 2, s. 519.)

İslam dininde helaller çok geniştir. Haram kılınanlar sınırlı tutulmuştur. Haramların neler olduğu da Kur’an-ı Kerim’de şöyle ifade edilmiştir: “Allah, size ancak leş, kan, domuz eti ve Allah’tan başkası adına kesileni haram kıldı ama kim mecbur olur da istismar etmeksizin ve zaruret ölçüsünü aşmaksızın yemek zorunda kalırsa ona günah yoktur. Şüphesiz, Allah çok bağışlayandır, çok merhamet edendir.” (Bakara suresi, 173. ayet.)

Peygamberimiz Hz. Muhammed de (s.a.v.) Kur’an-ı Kerim’deki bu yasaklamaları teyit eden ifadelerin yanı sıra, pis ve iğrenç yiyeceklerin özelliklerine ilişkin açıklamalarda bulunmuştur. Örneğin; azı dişi olan yırtıcı hayvanlar ile avını pençesiyle parçalayan kuşların yenilmesini yasaklaması bunlardan biridir. (bkz.Müslim, Sayd, 16.; Tirmizî, “Sayd”, 9, 11.)

İslam dininde bazı yiyeceklerin haram kılınmış olması, çeşitli hikmet ve amaçlarla açıklanabilir ancak bu açıklamaların, yasağın hakiki sebebi ve yeterli açıklaması olduğunu iddia etmek doğru olmaz. Gerçek nedenini bilen sadece Allah (c.c.) olup, kulların Allah'ın (c.c.) emir ve yasaklarına itaat etme yükümlülüğü bulunmakla birlikte, İslâm'ın her bir emir ve yasağının mâkul bir anlam ve sebebinin de bulunduğundan hareketle bunların neler olabileceği üzerinde düşünüp araştırma yapmaları yasaklanmamış, aksine teşvik edilmiştir. Yiyecekler konusundaki yasakların en başta gelen amacı, insanın beden ve ruh sağlığının korunmasıdır. İnsanın beden ve ruh sağlığına zararlı olduğu sabit olan maddelerin yenilip içilmesi dinen de haram görür. (TDV, İlmihal, C 2, s.32.)

Görsel. 7 : Günümüzün en büyük sorunlarından biri; genetiği değiştirilen ürünlerdir.

Gıda maddeleriyle ilgili güncel meselelerden biri de bitki ve hayvanların genetiğinde veya özniteliğinde değişiklik yapılması ve bunların gıda maddesi olarak tüketimiyle ilgilidir. Kur'an ve sünnet genetik değişikliği yaratılışa bir müdahale olarak değerlendirmekte ve bu tür müdahaleleri yasaklamaktadır.

İslam'da akıl, can, nesil, mal ve din korunması gereken temel değerlerdir. Bu değerleri ortadan kaldıracak veya onlara zarar verecek tüm fiiller İslam dinince haram kılınmıştır. İslam dini, aklın korunmasını ve kullanılmasını emretmiş, aklın kullanılamaz hâle gelmesine neden olan bağımlılıkları yasaklamıştır. Bağımlılık yapan maddelerin başında, alkollü içki, sigara, uyuşturucu ve kumar gelmektedir.

Görsel. 8 : Bağımlılık yapan maddeler insanın akıl sağlığını bozmaktadır.

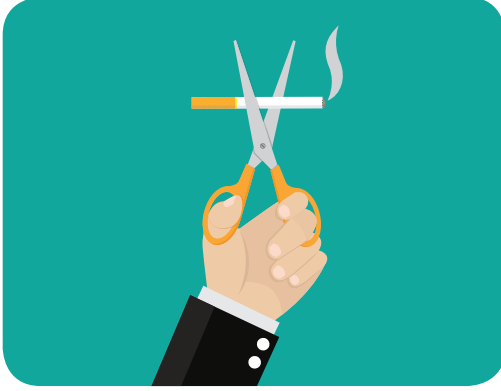
Alkollü içki içmek, Kur'an ve sünnette açık olarak yasaklanmıştır. Bununla ilgili olarak Kur'an'da şöyle buyrulur: “Ey iman edenler! Şarap, kumar, dikili taşlar (putlar), fal ve şans okları birer şeytan işi pisliktir; bunlardan uzak durun ki kurtuluşa eresiniz. Şeytan içki ve kumar yoluyla ancak aranızda düşmanlık ve kin sokmak; sizi, Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık (bunlardan) vazgeçtiniz değil mi?” (Maide suresi, 90-91. ayetler.)

Kur'an'da geçen içki yasağı sarhoşluk veren, insanın akli ve ruhi dengesini bozan bütün katı ve sıvı maddeleri kapsar. Peygamberimiz de her sarhoşluk veren şeyin haram olduğunu bildirmiş (bkz. Buhârî, “Vudû”, 81, “Eşribe”, 4, 10.), çoğu sarhoşluk veren şeyin azının da haram olduğu, her sarhoşluk veren şeyin içki (hamr) hükmünde olduğunu belirtmiştir. (bkz. Müslim, “Eşribe”, 73-75; Ebû Dâvûd, “Eşribe”, 5.)

Uyuşturucu maddeler kişinin irade ve düşünme gücünü tamamen veya kısmen yok eden her türlü keyif verici maddelerdir. Uyuşturucu maddeler kişileri giderek dış dünyadan koparıp kendine bağımlı yapmakta, her türlü kötülük ve suç işlemeye hazırlamakta ve âdeta insanı kendi öz kimliği olan insanlığından soyutlamaktadır. Bu kötü alışkanlık toplumda birçok sapıklık ve hastalığın yayılmasının da temel etkenini oluşturmaktadır.

Bağımlılık yapan maddelerin en sinsi ve en yaygın olanı sigaradır. Sigara, insan vücudunda bağımlılık meydana getirerek ağız, boğaz ve üst solunum yollarında tahribata, mide ve kalp hastalıklarına, damarlarda, sinirlerde fonksiyonel bozukluklara yol açmak-

tadır. Ayrıca sigara içmenin meydana getirdiği tahribat onu içenle sınırlı değildir. Aynı ortamı paylaşan insanlara ve çevreye verdiği zarar da çok ciddi boyutlardadır. Sigaranın en büyük zararlarından biri de israfa yol açmasıdır. İsrâf, gereksiz yere harcama yapmaktır. Sigara içmenin aklen ve dinen hiçbir haklı gerekçesi olamaz.

Görsel. 9-10 : Sigara, vücudun en büyük düşmanlarından biridir.

Hem içene hem de o ortamda bulunan şahıslara ve çevreye verdiği zararlar, israf ve hakların ihlâline yol açabileceğinin kuvvetle muhtemel olması dikkate alınarak, sigara içmenin kural olarak dinen “harama yakın mekruh” sayılması gerekir. Ancak bedene verdiği zarar ilmen ve tıbben açıklık ve kesinlik kazanmışsa açık bir israfa ve kişinin nafaka yükümlülüğünü etkileyip aile fertlerinin ve bakmakla yükümlü bulunduğu kimselerin nafakasını kısmasına yol açıyorsa zorunlu harcamalardan ihtiyaçlarından bile fedakârlık yapmaya zorluyorsa o takdirde sigara içmenin dinen de “haram” olduğu söylenebilir. (TDV, İlmihal, C 2, s. 69.)

Emeğe dayanmayan ve bir başkasının malını haksız bir şekilde elde etmeyi içeren kumar oyunları da bağımlılık yapmaktadır. İslam dininde bu tür oyunların hepsi yasaklanmıştır. Bu konu Kur'an-ı Kerim'de şu şekilde ifade edilir: “Ey iman edenler! Şarap, kumar, dikili taşlar (putlar), fal ve şans okları birer şeytan işi pisliktir; bunlardan uzak durun ki kurtuluşa eresiniz. Şeytan, içki ve kumar yoluyla ancak aranızda düşmanlık ve kin sokmak, sizi Allah'ı anmaktan ve namazdan alıkoymak ister. Artık vazgeçtiniz değil mi?” (Maide suresi, 90-91. ayetler.)

4. SAĞLIK VE TIPLA İLGİLİ MESELELER

Günümüzde sağlık ve tıp alanındaki gelişmeler, beraberinde dini, hukuki ve ahlaki yönlerden de birçok sorunu beraberinde getirmiştir. Bu sorunların başında yer alan otopsi, ötenazi, organ nakli, kan bağıışı, haram maddelerle tedavi ve intihar konularına İslam dininin yaklaşımı önem arz etmektedir.

Otopsi

Bir kimsenin ölüm nedenini belirlemek üzere ceset üzerinde yapılan incelemedir. Otopsi sayesinde ölüm sebebi anlaşılmakta, cinayetler aydınlanmakta, bulaşıcı hastalıklarla mücadele edilebilmekte ve daha birçok faydalı bilgiler elde edilmektedir. Bu nedenlerden dolayı günümüzde İslam âlimleri otopsi yapmanın caiz olduğunu söylemişlerdir.

Ötenazi

Ötenazi sözlükte kolay ölüm, hızlı ölüm gibi anlamlara gelir. Terim olarak ise, tıbben tedavisi olmayan ve sürekli acı veren bir hastalığa yakalanmış kimsenin hayatına kendisinin ya da hukuki temsilcisinin izni ile son verilmesidir. Ötenazi, hastanın yaşamına kasıtlı olarak son vermektir.

İslam dinine göre, kişinin kendi canına kıyması (intihar) haramdır. Tıbbî verilere göre, yaşama ümidi kalmamış veya şiddetli acılar hisseden bir insanın, hayatına bir başkası eliyle son verdirmesi demek olan ötenazi, talepte bulunan kişi açısından intihar, bunu uygulayan açısından cinayettir. Bugün ülkemizde yasak olan bu uygulamanın dinen haram ve hatta cinayet olduğu konusunda İslam âlimleri hemfikirdir.

Görsel. 11 : Ötenazi, kişinin hakkı olmayan bir şeyi talep etmesidir.

Organ Nakli

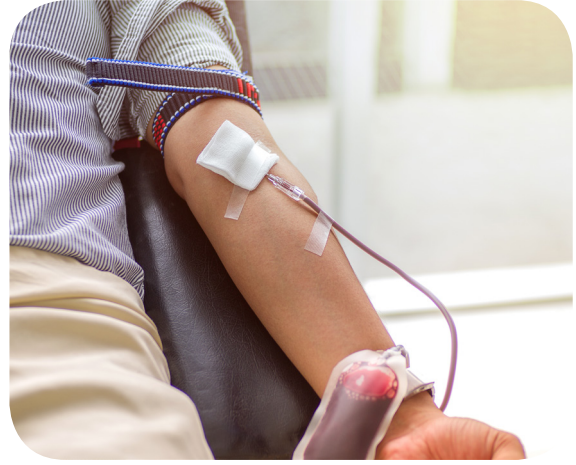
Organ nakli, kaybedilen ya da görevini yapamayan bir organın yerine canlı veya ölü bir vericiden alınan sağlam ve aynı görevi üstlenecek başka bir organın nakledilmesidir. Organ nakli günümüzde yaygın olarak kullanılmaktadır.

Organ naklinin bazı şartlara uyulmak kaydıyla, hayatı veya hayati bir uzvu kurtarmak için başka çare olmadığında, bazı şartlara uyularak kan, doku ve organ nakli yolu ile de tedavinin caiz olması gerekir. Buna göre, İslam âlimleri organ naklinin câiz olabilmesi için şu şartların bulunması gerektiğini belirtirler:

1. Organ naklinde zaruretin bulunması,
2. Konunun uzmanlarında hastanın bu tedavi ile iyileşeceğine dair güçlü bir kanaatin oluşmuş bulunması,
3. Ölümünden önce kendisinin veya ölümünden sonra mirasçılarının onayının alınmış olması,
4. Tıbbî ve hukukî ölümün kesinleşmiş olması,
5. Organın bir ücret ve menfaat karşılığında verilmemiş olması,
6. Alıcının da buna razı olması. (TDV, İlmihal, C 2, s. 171.)

Kan Bağışı

Bilim insanları, uzun yıllardır kan yerine kullanılabilecek yapay bir madde elde etmek için çalışmışlar ancak başarılı olamamışlardır. İnsan hayatı için çok önemli olan bu sıvıyı elde etmenin tek yolu kan bağışıdır. Bu yüzden kan bağışı tıp alanında zaruret hâline gelmiş bir durumdur. Din açısından da sakıncalı olmayan bir uygulamadır.

Görsel. 12 : Kan, acil değil sürekli bir ihtiyaçtır.

Haram Maddelerle Tedavi

Günümüzde tedavide kullanılan bazı maddeler ve uygulamalar haram unsurlar içermektedir. Haram maddeler denince özellikle alkollü ve uyuşturucu maddeler kastedilir. İslam bilginlerinin ortak kanaati hayati bir tehlikeden kurtulmak için haram madde kullanmaktan başka çare kalmamışsa bunun ilaç olarak kullanılabileceği yönündedir. Burada önemli olan bir nokta da alternatif helal bir ilacın bulunmaması ile ehliyetli bir doktorun teşhis ve önerisinin bulunmasıdır.

İntihar

Yaşama hakkı Allah (c.c.) tarafından insana lütfedilmiş en temel haktır. İnsanın, dünyaya gelmesi de dünyadan ayrılması da elinde ve yetkisinde değildir. İslam'a göre yaşama hakkı insana bahşedilen ve korunup kollanması gereken bir emanettir. Kişinin kendi canı üzerinde tasarrufta bulunma yetkisi yoktur. Hiçbir insan kendisi için belirlenen yaşam süresini öne alma veya sonraya bırakma hakkına ve gücüne sahip değildir.

Yüce Allah (c.c.) “... kendinizi öldürmeyiniz!...” (bkz. Nisa suresi, 29. ayet.); “...kendinizi tehlikeye atmayınız...” (bkz. Bakara suresi, 195. ayet.) buyurarak, kullarına canları üzerinde tasarruf hakkı vermediğini bildirmiş ve intiharı yasaklamıştır. Sevgili Peygamberimiz de (s.a.v.) bir hadisi şerifinde bununla ilgili şöyle buyurmuştur: “Hiç biriniz başına gelen bir sıkıntıdan dolayı ölümü istemesin. Eğer çok bunalırsa Allah'ım yaşamak hayırlı olduğu sürece beni yaşat, ölüm benim için hayırlıysa canımı al, diye dua etsin.” (Buhârî, Merda, 19.)

Görsel. 13 : İntihar, bir hak değil, haksızlıktır.

BİLGİ KUTUSU

Kişinin hayatını sürdürecektir ölçüde yeme ve içmesi farz olup, bundan kaçınarak “ölüm orucu” tutması intihar hükmünde görülmüştür çünkü ölüme yol açabilecek bir açlık tehlikesinde İslâm, haram gıdaların bile yenilip içilmesine müsaade ederek insan hayatını korumayı ve kurtarmayı esas almıştır. Kişinin içinde bulunduğu tehlikeden kurtulmak için çaba sarf etmeyerek ölümü istemesi de bir bakıma intihar sayılmıştır. (TDV, İlmihal, C 2, s. 183.)

5. KUR'AN'DAN MESAJLAR: EN'AM SURESİ 151 VE 152. AYETLER

قُلْ تَعَالَوْا

أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا
وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ إِمْلَاقٍ
نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ
مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ
إِلَّا بِالْحَقِّ ذَلِكُمْ وَصَّيْكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١٥١﴾

(Ey Muhammed!) De ki: “Gelin, Rabbinizin size haram kıldığı şeyleri okuyayım: O’na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Anaya babaya iyi davranın. Fakirlik endişesiyle çocuklarınızı öldürmeyin. Sizi de onları da biz rızıklandırırız. (Zina ve benzeri) çirkinliklere, bunların açığına da gizlisine de yaklaşmayın. Meşru bir hak karşılığı olmadıkça, Allah’ın haram (dokunulmaz) kıldığı canı öldürmeyin. İşte size Allah bunu emretti ki aklınızı kullanasınız.”

وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ حَتَّى يَبْلُغَ
أَشُدَّهُ وَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا
إِلَّا وُسْعَهَا وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ وَبِعَهْدِ اللَّهِ
أَوْفُوا ذَلِكُمْ وَصَّيْكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿١٥٢﴾

“Yetim malına, erginlik çağına erişene kadar en iyi şeklin dışında yaklaşmayın; ölçüyü ve tartıyı doğru yapın. Biz kişiye ancak gücünün yeteceği kadar yükleriz. Konuştuğunuzda, akraba bile olsa sözünüzde adil olun. Allah’a olan sözünüzü yerine getirin. Allah size bunları öğüt almanız için buyurmaktadır.”

Bu ayetlerde Müslümanlar tarafından benimsenmesi gereken başlıca ilâhi kurallar ve hükümler yer almaktadır. Bu ayetlerde İslam dininin dokuz temel buyruğu sıralanmaktadır. Bunların en başta geleni tevhid inancıdır. Diğerleri ise ahlâka dair esaslardır.

1. UYGULAMA

En'am suresi 151 ve 152. ayetlerinde Müslümanlar için yapılması emredilen ve uzak durulması istenen davranışların neler olduğunu aşağıya yazınız.

YAPILMASI EMREDİLENLER	YAPILMASI YASAKLANANLAR

İslam dinine göre insanın dünyada ve ahirette fayda elde etmesi için koruması gereken beş gaye vardır. Bunlar zarûrât-ı diniyye olarak ifade edilen dinin, hayatın (can), aklın, neslin ve malın korunmasıdır. Bu beş gaye bu ayetlerde de vurgulanmaktadır.

2. UYGULAMA

Bu ayetlerde yer alan zarûrât-ı diniyye olan ifadeleri aşağıya yazınız.

Dinin korunması:

Canın korunması:

Malın korunması:

Neslin korunması:

Aklın korunması:

ÖZET**Dini Meselelerin Çözümünde Temel İlke ve Yöntemler**

Günümüzde yaşanan hızlı gelişme ve değişim birçok dini problemi de beraberinde getirmektedir. Önceki dönemlerde halledilmiş birçok meselenin yeniden ele alınması zorunlu hâle geldiği gibi dini açıdan çözülmesi gereken pek çok yeni konular ve problemler de ortaya çıkmıştır. Karşılaşılan yeni şartlar bazı meselelerin yeniden ele alınmasını zorunlu kılmıştır. Bu meselelerin çözümünde gözetilmesi gereken temel ilke ve yöntemler şunlardır:

1. İslam âlimlerinin üzerinde icma ettikleri temel esas ve ilkelere ters düşmemelidir.
2. Yeni hükümlerin zarûrât-ı dîniyye adı verilen kesin hükümlere aykırı olmamalıdır.
3. Çözüm önerilerinin fitrata ters düşmemesi gerekir.
4. Temel ahlaki değerleri ihlal etmemelidir.
5. Bireysel fetvalardan ziyade farklı uzmanlık alanlarına sahip âlimlerin kararlarını (şura ictihadı) merkeze almak gerekir.

İktisadi Hayatla İlgili Meseleler

İslam dini kazancın helal ve meşru yollardan olmasına büyük önem verir. Temelinde emek olmayan mülkiyeti, hibe, hediye ve miras gibi durumlar dışında meşru saymaz. Dolayısıyla İslam'da hırsızlık, gasp, yağma, faiz, kumar, karaborsacılık gibi yollarla mülk edinmek yasaklanmıştır. Ayrıca başkasının mülküne zarar vermek de suç sayılır.

İslam dini, sosyal adaleti esas alır. Zenginlere paylaşmayı, yoksulu görüp gözetmeyi, helal kazanç elde etmeyi ve kazancı helal yolda harcamayı tavsiye edip; fakirlere çalışmayı, rızkı temin etmek için çaba sarf etmeyi tavsiye eder. İslam aynı zamanda işçi ve işverenin üzerlerine düşen sorumlulukları yerine getirmelerini emreder.

Gıda Maddeleri ve Bağımlılıkla İlgili Meseleler

İslam'da dini bir hüküm bulunmadıkça her şey helal kabul edilir. Bu durum “Eşyada asıl olan ibahadır, yani helal ve serbest oluşturmaktır.” ilkesiyle ifade edilir. İslam dininde yasak kılınan yiyecek ve içecekler sınırlıdır. Buna karşı helal dairesi çok geniş tutulmuştur. Bu yüzden Kur'an ve sünnette sınırlı olan haramlar zikredilmiştir. Ayet ve hadislerde haram kılınan yiyecek ve içecekler şunlardır: Ölmüş hayvan eti, akıtılmış kan, domuz eti, Allah'tan başkası adına kesilen hayvanlar.

Kur'an'da haram kılınan gıdalar bunlarla sınırlandırılmıştır. Kur'an'ın helal-haram ölçütü çerçevesinde Resûl-i Ekrem (s.a.v.), ehli eşeklerin, yırtıcı kuşların ve pençeli hayvanların da haram olduğunu ifade etmiştir. Alkollü içki tüketimi ise hem ayetlerde hem de hadislerde haram kılınmıştır. Ayrıca insanın akıl ve ruh sağlığını bozan, sinir sistemini uyuşturup beynin işlevini olumsuz etkileyen, irade ve düşünme gücünü tamamen ya da kısmen yok eden her türlü keyif verici madde haramdır.

Sağlık ve Tıpla İlgili Meseleler

Sağlık alanında öne çıkan meseleler otopsi, ötenazi, organ nakli, kan bağıışı, haram maddelerle tedavi ve intihar konuları üzerinde yoğunlaşmaktadır.

Otopsi sayesinde ölüm sebebi anlaşılmakta, bulaşıcı hastalıklarla mücadele edilebilmektedir. Bu yüzden de âlimler zaruretin bulunması, ölünün yakınlarından izin alınması, maddi bir menfaat karşılığında yapılmaması gibi şartlarla otopsinin yapılmasını uygun görmüşlerdir.

Ötenazi, hastanın yaşamına kasıtlı olarak son vermektir. Bugün ülkemizde yasak olan bu uygulamanın dinen haram ve hatta cinayet olduğu konusunda İslam âlimleri hemfikirdir çünkü İslam dininde “ölüm hakkı” değil, “yaşama hakkı” vardır. Ötenazi, kişinin hakkı olmayan bir şeyi talep etmesidir.

Organ nakli: İslam, ölüye önem vermekle birlikte hayata ve insana daha çok önem vermiş, hayatı korumayı beş temel esastan biri saymıştır. Bu nedenle günümüz İslam bilginleri ve fetva kuruluşları, tedavi maksatlı organ naklinin bazı şartlarla caiz olduğunu açıklamışlardır.

Kan Bağışı: Tıbbi bir zaruret olan kan nakli, dinen sakıncalı olmayan bir uygulamadır. Kişi başkası için kan bağışında bulunabileceği gibi kendi tedavisi için de kan aldırabilir.

Haram maddelerle tedavi konusunda İslam bilginleri, uzman ve dinine bağlı bir doktorun hayati tehlike arz eden bir hastalığın şifasının ancak bu maddeler olduğunu ve başka seçeneğin olmadığını bildirmesi hâlinde kullanımını caiz görmüşlerdir.

İntihar: İslam’a göre intihar kesin olarak yasaktır. Kur’an’da “... **kendinizi öldürmeyiniz**” (Nisa suresi, 29. ayet.) denilmektedir. Hadislerde de intihardan şiddetle kaçınmayı gerektiren ifadeler vardır. Bu ifadelere göre insanın kendi canına kıyması affedilmeyecek ölçüde büyük bir suç ve günah sayılmaktadır.

Kuran’dan Mesajlar:En’am Suresi 151 ve 152.Ayetler

“(Ey Muhammed!) De ki: “Gelin, Rabbinizin size haram kıldığı şeyleri okuyayım: O’na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Anaya babaya iyi davranın. Fakirlik endişesiyle çocuklarınızı öldürmeyin. Sizi de onları da biz rızıklandırırız. (Zina ve benzeri) çirkinliklere, bunların açığına da gizlisine de yaklaşmayın. Meşru bir hak karşılığı olmadıkça, Allah’ın haram (dokunulmaz) kıldığı canı öldürmeyin. İşte size Allah bunu emretti ki aklınızı kullanasınız.

Yetim malına, erginlik çağına erişene kadar en iyi şeklin dışında yaklaşmayın; ölçüyü ve tartıyı doğru yapın. Biz kişiye ancak gücünün yeteceği kadar yükleriz. Konuştuğunuzda, akraba bile olsa sözünüzde adil olun. Allah’a olan sözünüzü yerine getirin. Allah size bunları öğüt almanız için buyurmaktadır.”

Bu ayetlerde benimsenmesi gereken başlıca ilâhi kurallar ve hükümler yer almaktadır. İlk olarak tevhid inancına değinilmekte daha sonra ise toplum düzeninin sağlanmasına yönelik hükümler içermektedir. Bu bağlamda zarûrât-ı diniyye denilen canın ve malın, neslin, dinin dokunulmazlığı ve akli kullanmanın önemi açıkça vurgulanmaktadır.

1. ÜNİTE

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI

1. Aşağıdakilerden hangisi dini meselelerin çözümünde dikkat edilmesi gereken ilkelerden biri değildir?

A) İslam'ın temel amaçlarının göz önünde bulundurulması
 B) Temel ve ahlaki değerlerin ihlal edilmemesi
 C) Çözüm önerilerinin fitrata aykırı olmaması
 D) Eski âlimlerin görüşlerine ters düşmemesi

2. "...Kim, bir cana veya yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya karşılık olmaksızın (haksız yere) bir cana kıyarsa bütün insanları öldürmüş gibi olur. Her kim bir canı kurtarırsa bütün insanları kurtarmış gibi olur. Peygamberlerimiz onlara apaçık deliller getirdiler ama bundan sonra da onlardan çoğu yine yeryüzünde aşırı gitmektedirler." (Maide suresi, 32. ayet.)

Bu ayet, zarurati diniyyede yer alan temel esaslardan hangisiyle ilişkilendirilebilir?

A) Yaşama hakkı
 B) Aklın korunması
 C) Eğitim hakkı
 D) Dinin korunması

3. Otopsi ile ilgili aşağıdaki ifadelerden hangisi yanlıştır?

A) Uzman hekimler tarafından yapılmalıdır.
 B) Adaletin gerçekleşmesine yardımcı olmaktadır.
 C) Ölümün gerçekleşmesinden kırk gün sonra yapılmalıdır.
 D) Ölünün yakınları varsa onların rızası alınmalıdır.

4. "Leş, kan, domuz eti, Allah'tan başkası adına boğazlanan, boğulmuş, (taş, ağaç vb. ile) vurulup öldürülmüş, yukarıdan yuvarlanıp ölmüş, boynuzlanıp ölmüş (hayvanlar ile) canavarların yediği hayvanlar -ölmeden yetişip kestikleriniz müstesna- dikili taşlar (putlar) üzerine boğazlanmış hayvanlar ve fal oklarıyla kısmet aramanız size haram kındı..." (Maide suresi, 3. ayet.)

Bu ayetten aşağıdakilerden hangisi çıkarılamaz?

A) İslam'da yasak kılınan gıda maddeleri
 B) İslam'da haram kılınanların sınırlı olduğu
 C) Zaruretlerin haramları mübah kıldığı
 D) Kendiliğinden ölen hayvanın yenilemeyeceği

5. “Ey iman edenler! Şarap, kumar, dikili taşlar (putlar), fal ve şans okları birer şeytan işi pisliktir; bunlardan uzak durun ki kurtuluşa eresiniz.” (Maide suresi, 90. ayet.)

Bu ayetten hareketle şarabın haram kılınması aşağıdakilerden hangisiyle daha çok ilgilidir?

- A) Canın korunması
- B) Aklın korunması
- C) Malın korunması
- D) Neslin korunması

6. “(Ey Muhammed!) De ki: “Gelin, Rabbinizin size haram kıldığı şeyleri okuyayım: O’na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Anaya babaya iyi davranın. Fakirlik endişesiyle çocuklarınızı öldürmeyin. Sizi de onları da biz rızıklandırırız. (Zina ve benzeri) çirkinliklere, bunların açığına da gizlisine de yaklaşmayın. Meşru bir hak karşılığı olmadıkça, Allah’ın haram (dokunulmaz) kıldığı canı öldürmeyin. İşte size Allah bunu emretti ki aklınızı kullanasınız.” (En’am suresi, 151. ayet.)

Bu ayette aşağıdakilerden hangisine değinilmemiştir?

- A) Allah’ı tek bir kabul etmek
- B) Hırsızlık yapmamak
- C) Haksız yere adam öldürmek
- D) Çirkin ve yüz kızartıcı davranışlarda bulunmak

7. Aşağıdakilerden hangisi ekonomik hayat ile ilişkilendirilebilir?

- A) “Ey iman edenler! Şarap, kumar, putlar, fal ve şans okları birer şeytan işi pisliktir...” (Mâide suresi, 90. ayet.)
- B) “... Kim bir kimseyi öldürürse bütün insanları öldürmüş gibi olur...” (Mâide suresi, 32. ayet.)
- C) “Ey iman edenler! Karşılıklı rızaya dayanan ticaret olması hâli müstesna, mallarınızı, batıl (haksız ve haram yollar) ile aranızda (alıp vererek) yemeyin. Ve kendinizi öldürmeyin. Şüphesiz Allah, sizi esirgeyecektir.” (Nisa suresi, 29. ayet.)
- D) “Kadınlara mehirlerini gönül rızası ile (cömertçe) verin eğer gönül hoşluğu ile o mehrin bir kısmını size bağışlarsa onu da afiyetle yiyin.” (Nisa suresi, 4. ayet.)

8. I. İyi niyet haramı helal yapmaz.
 II. Haramı işlemek ile haramı düşünmek aynı şeydir.
 III. Miktarın azlığı ve çokluğu haram hükmünü değiştirmez.
 IV. Harama yaklaştıran şeylerin de haram olduğu unutulmamalıdır.
 V. Helaller ve haramlar Kur'an'da tek tek ifade edilmiştir.

Helal ve haramlar ile ilgili yukarıdaki ölçütlerden hangileri doğru kabul edilebilir?

- A) Yalnız I
 B) II – III
 C) I – IV – V
 D) I – III – IV

10. İslam dininde bir şey haram kılınmışsa helal kabul edilir. Yiyeceklerle ilgili meselelerde bu kural geçerlidir.

Bu durum aşağıdakilerden hangisiyle ifade edilir?

- A) Eşyada asıl olan ibahadır.
 B) Berâet-i zimmet asıldır.
 C) Meşakkat, teysiri celb eder.
 D) Şekk ile yakîn zâil olmaz.

9. İslam dinine göre organ nakli ile ilgili aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Organ naklinin olumlu sonuç vereceği konusunda güçlü kanaatin olması
 B) Organı alınacak kimsenin kendisinin veya ailesinin izin vermesi
 C) Organ veya dokusu alınan kişinin, bu işlemin yapıldığı esnada ölmüş olması
 D) Alınacak organ veya doku karşılığında çok yüksek ücret alınmaması

2. ÜNİTE

HİNT VE ÇİN DİNLERİ

2. ÜNİTE KONULARI

1. HİNDUİZM
2. BUDİZM
3. KONFÜÇYANİZM
4. TAOİZM

2. ÜNİTE

HİNT VE ÇİN DİNLERİ

NELER ÖĞRENECEĞİZ ?

Bu bölümü tamamladığınızda;

- Hinduizm'in doğuşunu ve gelişim sürecini,
- Budizm'in doğuşunu ve gelişim sürecini,
- Konfüçyanizm'in doğuşunu ve gelişim sürecini,
- Taoizm'in doğuşunu ve gelişim sürecini öğreneceksiniz.

ANAHTAR KAVRAMLAR

- Karma
- Tenasüh
- Reenkarnasyon

DÜŞÜNELİM

1. Hint ve Çin dinleri hakkında araştırma yapınız.
2. Hinduizm, Budizm, Konfüçyanizm ve Taoizm dinlerinin yayıldığı ülkeleri haritadan bulunuz.
3. Karma, tenasüh ve reenkarnasyon kavramlarının anlamlarını araştırınız.

1. HİNDUİZM

	HİNDUİZM
Dinin Adı	Sanatana Dharma (Ebedî Yol)
Başlangıcı	MÖ 1700
Öncü İsmi	Yok
Tanrı Düşüncesi	Brahma: Yaratıcı Vişnu: Koruyucu Şiva: Yok Edici
Temel Kaynak (Kutsal Kitap)	Vedalar (Seçkinler için) Destanlar (Halk için)
İnanç Esasları	Samsara, Karma, Tenasüh, Kast
Nüfusu	700 Milyon
Dinin Kökeni	Hindistan
Dinin Yayıldığı Ülkeler	Hindistan, Nepal, Seylan, Pakistan, Endonezya, Bangladeş

Dünyanın en kalabalık ikinci ülkesi Hindistan'dır. Nüfusu yaklaşık 1 milyar 335 milyondur. Dini inanç ve kültür çeşitliliği bakımından dünyanın sayılı ülkelerinden birisidir. Hinduizm, Hindistan'ın geleneksel dinidir. Ülke nüfusunun yaklaşık %80'i Hindu, %14'ü ise Müslümandır. Nüfusun geri kalanını sırasıyla Hristiyanlar, Sihler, Budistler, Caynistler, Mecusiler, Yahudiler ve diğer dini gruplar oluşturur.

Görsel. 1: Tac Mahal, (Agra-Hindistan)

BİLGİ KUTUSU

7. yüzyıl gibi çok erken bir tarihte Hindistan'a ulaşan İslamiyet, Hinduizm'den sonra ülkenin ikinci en büyük dinidir. İslamiyet'in bölgede kalıcılığı Gazneliler Devleti'yle başlamış ve Babürlüler Devleti ile devam etmiştir. İngilizler 1858 yılında bölgenin hâkimiyetini ele geçirmiştir. Müslüman Türk devletleri Hindistan'daki dini, ilmî, mimari, kültürel ve sosyal faaliyetlere büyük önem vermiştir. Ülkenin en önemli eserlerinden ve dünyanın yedi harikasından biri olan Tac Mahal, Müslüman bir imparator olan Şah Cihan tarafından, vefat eden eşi Mümtaz Mahal adına XVII. (17.) yüzyılda inşa edilmiştir. Tac Mahal, İslam türbe mimarisinin en başta gelen eseridir. (A. Engin Beksaç , “Tac Mahal”, TDV İslam Ansiklopedisi, C. 39, s. 337.)

Hinduizm'in Tarihçesi

Sanskritçede **Sanatana Dharma** (Ebedî Yol) olarak bilinen Hinduizm, yaşayan en eski dindir ve kurucusu yoktur. Hinduizm, uzun bir tarihî süreç içerisinde, farklı inanç ve kültürlerin birleşmesi ile oluşmuş bir dindir. Hinduizm, kendinden sonra ortaya çıkan Budizm, Caynizm ve Sihizm'e kaynaklık etmiştir.

Görsel. 2: Hint geleneklerine uygun olarak dua eden insanlar.

Hint Avrupalı göçmenlerden olan Aryanlar MÖ 1700'lerden itibaren Orta Asya'dan göç ederek Hint alt kıtasına gelip yerleşmiş, Aryanların dini inanç ve gelenekleri ile daha alt bir kültür olan yerli halkların inancının karışımı sonucu Hinduizm doğmuştur. Hinduizm'i tarihî gelişim süreci içerisinde dört dönemde incelemek mümkündür. Bunlar sırasıyla; Vedalar Dönemi, Klasik Hinduizm Dönemi, Orta Çağ Dönemi ve Modern Dönemdir.

Vedalar Dönemi: Bu dönemde başta Vedalar olmak üzere Hindu kutsal metinleri yazıya geçirilmiştir. Bu dönemde çok tanrıcılık hâkimdir ve savaş tanrısı İndra ön plandadır. Kast sistemi (toplumsal sınıflar) ortaya çıkmıştır.

Klasik Hinduizm Dönemi: Bu dönemde Hinduizm, Hint yarımadasının tamamına hâkim olmuştur. Brahma'nın yanında Vişnu ve Şiva adlı tanrısal varlıklar öne çıkmaya başlamıştır. Çok sayıda mabed inşa edilmiş ve kurban ayini yaygınlaşmaya başlamıştır. Buda ve Mahavira Hinduizm'deki çok tanrıcılığa, kanlı kurban ayinlerine, kast sistemine ve Brahminler'in otoritesine karşı çıkmıştır. Bunun sonucunda Budizm ve Caynizm dinleri doğmuştur.

Orta Çağ Dönemi: Bu dönemde Hindistan bölgesine İslamiyet'in ulaşmasıyla birlikte Hindu dini düşüncesinde ciddi bir değişim yaşanmıştır. Özellikle İslamiyet'in tevhit inancı, sınıfsız toplum anlayışı ve bölgede yaşayan mutasavvıfların öğretisi Hint toplumunu derinden etkilemiştir. Hindu dinine mensup Guru Nanak, Hinduların çok tanrılı ve putperest inanışlarına, kast sistemine ve Brahminler'in aşırılığa varan uygulamalarına karşı çıkmıştır. Hinduizm'in içinden **Sihizm** adı verilen yeni bir din doğmuştur.

Modern Dönem: Bu dönemde Batı modernizmi ve Hristiyanlık, Hinduizm'i etkileyerek onu etnik bir dinden evrensel bir din hâline getirmiştir. Bazı reformistler, Hinduizm'i çok tanrılı inançlardan, toplumu da dul kadınların yakılması (sati) gibi geleneklerden kurtarmak istemişlerdir. Mahatma Gandhi, sivil itaatsizlik yoluyla Hindistan'ın bağımsızlığını kazanmasına öncülük etmiş (1947), adaletsizliğe ve ayrımcılığa kaşı çıkarak din ile siyaseti birleştirmiştir. (Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; M. Alpaslan Küçük, Dinler Tarihi, s.151-153)

Hinduizm'in İnanç Esasları , Ritüelleri (İbadetler) ve Kutsal Metinleri

Hinduizm'in İnanç Esasları

Tanrı anlayışı: Hinduizm çok tanrılı bir inanç sistemine sahiptir. Kaynaklarda pek çok erkek ve dişi tanrısal varlıktan söz edilir fakat bunlardan üç tanesi **Brahma**, **Vişnu** ve **Şiva** önemlidir. Hinduizm inancına göre **Brahma** yaratıcı ve evrenin mutlak hakimi olan bir tanrıdır. **Vişnu** koruyucu ve dünya düzeninde ortaya çıkan bozulmaları gideren ve çeşitli şekillerde bedenleşerek yeryüzüne gelen bir tanrıdır. **Şiva** ise yok edici, ölümün ve

hastalığın tanrısı olarak kabul edilir ve saygı gösterilir. Hinduizm’de pek çok tanrıya inanılır fakat bunlar ayrı tanrılar değildir hepsi **Brahma**’nın farklı görüntüleridir.

Görsel. 3: Vişnu, koruyucu ve bozulmaları gideren tanrıdır.

Hinduizm inancına göre Brahma, Vişnu ve Şiva erkek olarak betimlenirken **Devi** dişi tanrısal varlık olarak kabul edilir. **Devi**, erkek tanrısal varlıkların silahlarını elinde tutan sayısız kollara sahip, güzel bir kadın tanrıçadır. Bu tanrıçaya, yaratılmışlara hayat veren bir güç olduğu için “Anne” denilmiştir. (Mahmut Aydın, Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi, s. 103-105.)

Hinduizm’in en belirgin özelliklerinden biri kast sistemidir. Hindulara göre kast sistemi dini bir sistemdir. **Kast**; aynı işle meşgul olan, atadan miras kalan hakları, vazifeleri ve âdetleri ile birbirine sınımsız bağlanan toplulukları ifade eder. Kast kişinin iradesi ile seçilemez ve değiştirilemez. Aynı kast üyeleri yalnızca birbirleri ile evlenebilir. Kast sisteminin nasıl başladığı tam olarak bilinmemekle birlikte kastlar dört ana sınıftan oluşur:

Brahmanlar: Rahipler ve din adamlarıdır.

Kşatriyalar: Hükümdar soyundan gelenler ve savaşçılardır.

Vaişyalar: Tüccar ve çiftçilerdir.

Sudralar: İşçilerdir.

Ayrıca kast sisteminin dışında kalan ve hiç bir hakkı olmayan **paryalar** vardır. Paryalar insan yerine konulmaz ve tapınaklara girmelerine izin verilmez. Kastlar, Tanrı Brahma’nın vücudunun farklı yerlerinden yaratılmıştır. Buna göre brahmanlar ağzından, kşatriyalar kollarından, vaişyalar midelerinden, sudralar ise ayaklarından yaratılmışlardır.

Hinduizm’de önemli inanç konularından biri de **tenasüh**tür (ruh göçü). Tenasüh, reen-karnasyon gibi kelimelerle ifade edilen **samsara** dünyadaki doğum-ölüm-yeniden doğuş döngüsünü ifade etmektedir. İnsan sonu olmayan bir tenasüh (ruhun bir bedenden başka bir bedene geçmesi) zinciri içerisinde gidip gelmektedir. **Karma** ise, ruhun bu döngüsel süreçteki durumunu düzenleyen prensibin adıdır. Ruhun bu döngüden kurtulmasına da **Nirvana** denilmektedir. Kurtuluşa ulaşan kimse mutlak tanrı Brahma ile bütünleşir veya ondan bir parça hâline gelir. (Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; M. Alpaslan Küçük, Dinler Tarihi, s. 179-181)

Görsel. 4: Hinduizm Tapınağı

Hinduizm’deki tenasüh inancına göre insan bu dünyada yaptığı iyilik ve kötülöklere göre, bitki, hayvan, insan veya tanrı şeklinde tekrar doğmaktadır. Bu nedenle her Hintli, tekrar dünyaya geleceğı hayatının daha iyi olması için, güzel davranışlar sergilemeye gayret eder. İşlediğı kötölükler sebebiyle bitki veya hayvan olarak dünyaya gelmekten çekinir. Onların inancına göre içinde bulundukları kast, yaptıklarının bir sonucudur. Hinduizme göre kişinin hangi kasttan dünyaya geleceğı şeklindeki sosyal statüsü, cinsiyetinin ne olacağı, bahtının nasıl olacağı ve diğler insanlarla ilişkisi gibi tüm hususlar onun önceki yaşamındaki davranışlarının sonucu olarak karma tarafından belirlenir. Hinduizmde ölüm, bir korku ve yokluk değil bir hâlden diğlerine geçiştir. (Mahmut Aydın, Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi, s. 110.)

Hinduzim’de inekler Tanrı olarak kabul edilmese de kutsal varlıklardır. İnekler yer, gök ve hava âleminin anası olarak görölmüştür. İnekler, kutsal kabul edildiğı için dokunulmaz, kesilmez ve yenilmez varlıklardır. Hindistan’da inekler ve öküzler sokak ve caddelerde serbestçe gezmektedir.

BİLGİ KUTUSU

Hinduizm inancındaki **tenasüh**, **ruh göçü** ve **reenkarnasyon** gibi inançlar; İslam'daki ahiret, cennet cehennem ve kıyamet inancı ile ters düştüğü için reddedilir. Kast sistemi ise Kur'an'da bahsedilen adalet anlayışına aykırı bir sistemdir.

Hindularda zaman döngüseldir, bir başlangıcı ve sonu yoktur. Varlık âlemindeki her şey doğum-ölüm-yeniden diriliş şeklinde bir döngüye tâbidir. İslam düşüncesinde insan, bir kez doğar ve ölür. Öldükten sonra ruh artık bu dünyaya bir daha dönemez. Yeniden dirilme ise sadece kıyamet gününde olacaktır.

Hinduizm'in Ritüelleri (İbadetler)

Hinduizm'de ibadetler, genelde bireysel faaliyetlerdir, bir şekli yoktur ve evlerde yapılır. İbadetler cemaat hâlinde yapılmaz. Mabetlerde¹ (tapınaklarda) ise ibadetler Brahmanlar tarafından yerine getirilir. Mabetlerde tanrıların heykelleri yer alır ve yıllık şenlikler düzenlenir. Bu şenliklerde tanrıların heykellerini kutsal nehlere götürerek yıkarlar.

Hinduizm'de ibadetler her yerde, her zaman ve şekilde yapılabilir. İbadet etme hakkı sadece Brahman, Kşatriya ve Vaisya kastlarına mahsustur. Kadınlar, mabetlerde yapılan ibadetlere katılma hakkına sahip değildirler. Onlar, sadece ibadet maksadıyla yenilen yemekleri hazırlama ve tabakları temizlemekle görevlidirler.

Hindular, sabahleyin güneş doğmadan önce, öğle vaktinde ve güneş battıktan sonra olmak üzere günde üç defa ibadet ederler. Şafak vaktinde kalkan bir kimse, öncelikle kutsal "**Om**" hecesini okuyarak ibadete başlar. **Om**; ilahi kuvvetle dolu, kutsal sırlı bir kelime olarak kabul edilir. Evlerin özel olarak ayrılan bölümlerinde, tanrıları sembolize eden heykellerin önünde yapılan ayine **puja** denilir. Ayrıca Hindular kurban ibadetine önem verirler. Tanrılara sunulan her türlü hediye **kurban** olarak kabul edilir. Hindular nefsin temizliği için senenin belirli günlerinde ve bayramlarda **perhiz** adı altında **oruç** tutarlar. Oruçlu iken bazı yiyecekleri yemezler; bütün gece kutsal kitapları okuyarak ve Tanrıları düşünerek geçirirler. (Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; M. Alpaslan Küçük, Dinler Tarihi, s. 187-188.)

¹**Mabet**: İbadet edilen yer.

Görsel. 5: Hinduizm'de Ganj Nehri kutsaldır.

Hinduizm'deki ritüellerden biri de kutsal olduğuna inanılan Ganj Nehri'nde yıkanmaktır. Hinduizm'e göre bu nehirde yıkanmak ibadettir ve insanı günahlardan arındırdığına inanılmaktadır. Hindular, ruhun ölmezliğine inandıkları için ölümlerini toprağa gömmezler. Ölenlerin cesetlerini yakarak küllerini kutsal kabul edilen Ganj Nehri'ne dökerler. Bir asır öncesine kadar Hindular, kadınları ölen kocasıyla birlikte yakarken şimdi bu âdetten vazgeçilmiştir. Hindular, ölünün yeni bir bedene girmesine yardımcı olmak için cenaze törenlerinde ikramlarda bulunurlar.

Hinduizm'de yoga ve meditasyon da önemli dini ritüellerdendir. **Yoga** bir irade eğitimidir, egzersiz anlamına da gelir. Yoga yapan kişiye **yogi** denir. Yogi, nefesine hâkim olur ve zihnini bir noktada toplar. Ruh, yoga sayesinde bedenden ayrılır ve ölümsüzlüğe ulaşır. Yoga insanları kurtuluşa erdiren yoldur. (Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; M. Alpaslan Küçük, Dinler Tarihi, s. 187-188.)

Hinduizm'in Kutsal Metinleri

Hinduizm'de kutsal metinler ikiye ayrılır: **1. Şruti (Vedalar):** İlham edildiğine inanılan kutsal kitaplar **2. Smriti (Mahabharata ve Ramayana):** Beşerî kaynaklı olduğu kabul edilen kutsal kitaplar.

Hinduizm'in dinsel metinlerinin başında Sanskritçe yazılmış **Vedalar** gelmektedir. Veda, kelime olarak "ilahi bilgi" anlamındadır. Vedalar, uzun bir süre şifahi olarak nakledildikten sonra yazıya geçirilmiş metinlerdir. İnsanlık tarihinin günümüze kadar gelen en eski dini metinleri olarak kabul edilirler.

Görsel. 6: Hindu Rahibi, kutsal kitaplarını okuyor.

Diğer kutsal kitaplar olan Brahmanalar, Upanişadlar ve Aranyakalar ise Vedalar'ın tamamlayıcı olarak kabul edilir. Mahabharata ve Ramayana ise Hindular için önemli olan iki destanın anlatıldığı kitaplardır.

Hinduizm'in Kutsal Mekânları ve Sembolleri

Hinduizm'in Kutsal Mekânları

Hindistan'da mabetler, Hindu tanrılarının ikamet yerleridir. Aynı zamanda insanların tanrılarla buluşma, onları ziyaret etme ve çeşitli takdimlerde bulunma yerleridir. Her tanrının bir mabedi vardır ve o mabette tanrının bir tasviri veya heykeli bulunur. İbadet etme yerleri sadece mabetlerle sınırlı değildir, nehir kenarları, mağaralar, kutsal ziyaret yerleri, dağların zirveleri, nehirlerin birbirine kavuştukları noktalar ve evlerde ibadet edilebilir. Hindularda mabedsiz mekân yoktur. Kasaba ve şehirlerde büyük tapınaklar vardır.

Görsel. 7: Brahma heykeli

Hindistan'da ziyaret edilen bir çok kutsal yer vardır. Himalaya'nın yüksek tepesi, Ganj Nehri ve Meru Dağı kutsal mekân olarak kabul edilmektedir. Ayrıca Tanrı Şiva'nın evi olarak görülen Beranes, kutsal mekânların en meşhurdur. Burayı ziyaret etmek bütün Hinduların temel arzusudur. Hinduizm'de kutsal yerlere yapılan ziyaret hac olarak kabul edilir. (Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; M. Alpaslan Küçük, Dinler Tarihi, s. 151-170; Kürşat Demirci, "Hinduizm", TDV İslam Ansiklopedisi, C 18, s. 113.)

Hinduizm'in sembolleri

	Hinduizm'deki "OM" sembolüdür.
	Lotus Çiçeği (Padma): Hint dinlerinde kullanılan dini bir semboldür. El değmemiş güzelliği temsil eder.
	Trisula: Tanrı Şiva'nın sembolüdür.
	Hindu Swastika: Saat yönündeki swastika güneşin ve Tanrı Vişnu'nun sembolüdür. Aksi yöndeki swastika Tanrıça Kali, gece ve sihrin sembolüdür.

2. BUDİZM

	BUDİZM
Dinin Adı	Buda Sasana: Buda'nın Öğretileri
Başlangıcı	MÖ 6. yüzyıl
Öncü İsmi	Siddharta Gautama Sakyamuni Buda
Tanrı Düşüncesi	Tanrı'dan bahsedilmez.
Temel Kaynak (Kutsal Kitap)	Tripitaka
İnanç Esasları	Karma, Tenasüh, Dört Yüce Hakikat, Sekiz Dilimli Yol, Nirvana
Nüfusu	500 milyon
Dinin Kökeni	Hindistan
Dinin Yayıldığı Ülkeler	Çin, Tayland, Japonya, Myanmar, Seylan, Vietnam

Budizm, MÖ 6. yüzyılda Buda'nın (Siddharta Gautama Sakyamuni'nin) Hinduizm'in çok tanrıcılığına, Brahmanlar denilen din adamlarının otoritelerine, kast sistemine ve karma doktrinine (öğretisine) tepki olarak gelişmiştir. Budizm, öncelikle Hindistan'da Buda'nın öğretileri ile ortaya çıkmış ve evrensel nitelik kazanarak başka ülkelere de yayılmış bir dindir. “**Buda**” kelimesi aydınlanmış anlamına gelir. Budizm, 500 milyon mensubu ile yaşayan dinler arasında ilk beş dinin arasında yer alır. (Mahmut Aydın, Ana hatlarıyla Dinler Tarihi, s. 133.)

Budizm'in Tarihçesi

Budizm'in kurucusu Buda, tanınmış bir kabilenin prensi idi. Yirmi dokuz yaşında iken bir keşiş rahibinden etkilenecek tüm zenginliğini ve ailesini arkasında bırakarak tek başına yaşamaya başladı. Buda bir gün bir incir ağacının altında otururken hayatın amacını bularak aydınlandı ve öğretilerini yaymaya başladı. O, keşfettiği bu yolun “orta yol” olabileceğini düşündü ve bu orta yolu da “Sekiz Dilimli Yol” olarak açıkladı. Bu düşünceye göre orta yol kişiyi Nirvana'ya ulaştıracaktır. Nirvana'ya ulaşmak için kötü huylara sahip benliği, arzu ve ihtirası yok edip, olgunluğa kavuşmak gerekmektedir.

Görsel. 8: Buda heykeli

Budizmin evrensel bir din hâline gelmesinde Kral Aşoka (MÖ 270-230) çok önemli bir yere sahiptir. Kral, Budizm'i krallığının resmî dini ilan etmiştir. O, dünyanın değişik bölgelerine Budist misyonerler göndermiş, Budist öğretilerinin belirlendiği konsiller toplamıştır. Kral Aşoka, Budizm'in evrensel bir din olması için büyük katkılarda bulunmuştur.

BİLGİ KUTUSU

Budizm, Hindu dinsel geleneği içerisinde ortaya çıkmasına rağmen Hinduizm'in çok tanrıcılığına, Brahmanlar denilen din adamlarının otoritelerine, Vedaların otoritelerine, kast sistemine ve karma öğretisine tepki olarak gelişmiştir.

Buda'nın öğretilerinin Hindistan'da yayılmasının nedenleri şunlardır: Halkın konuştuğu Pali diliyle insanlara hitap ederek halkı etkilemiştir. Bireyin kurtuluş için kendi kendine yeterli olduğunu ve Hindu din adamlarının aracılığına gerek olmadığını söyleyerek şehirli insanları etkilemiştir. Kişilerin cinsiyetine ve hangi kasttan olduğuna bakmaksızın herkesle görüşmesi kadınları ve alt kast sistemindeki insanları etkilemiştir. Bu söylemlerin sonucunda birçok kişi, Buda'nın öğretilerine meyletmış ve takipçi sayısı önemli oranda artmıştır. Böylece **sangha** ismi verilen Budist manastırları oluşmaya başlamıştır.

Görsel. 9: Budistler Sagha adı verilen tapınaklarda ibadet ederler.

Buda'nın hayatı ve geliştirdiği öğretisi, yaklaşık dört asır, mensuplarınca sözlü olarak nesilden nesile nakledildikten sonra MÖ 1. ile MS 1. yüzyılları arasında Pali dilinde yazıya geçirilerek **Tripitaka (Üç Cevher)** adı altında bir araya toplanmıştır.

Budizm, Hindistan'da doğmuş olmasına rağmen bu dinin mensupları daha çok Çin, Moğolistan, Sri Lanka, Tayland, Myanmar, Vietnam, Singapur, Malezya, Tayvan, Tibet, Kore, Japonya ve Endonezya gibi Güney Asya ve Uzak Doğu ülkelerinde bulunmaktadır. Bunun yanında bazı Batı Avrupa, ABD ve Avustralya ülkelerinde de yeni bir Budist mezhep olan Zen Budizm ilgi görmüş ve taraftar bulmuştur. (Günay Tümer, "Budizm", TDV İslam Ansiklopedisi, C 6, s. 352.)

Budizm'in İnanç Esasları, Ritüelleri (İbadetleri) ve Kutsal Metinleri

Budizm'in İnanç Esasları

Tanrı İnancı: Budizmde "Tanrı'nın" varlığı veya yokluğuyla ilgilenilmez. Buda, Hindu tanrı, tanrıça inançlarına ve kutsal kitaplarına hiçbir değer vermemiştir. Budizm inancına göre Buda aydınlanmaya ulaştıktan sonra Tanrı hâline gelmiştir. Budizmde kişinin iman etmesi için "**Tripitaka**" (üç cevher) olarak nitelendirilen "Buda'ya sığınırım, Dharma'ya (Buda Öğretisi) sığınırım, Sangha'ya (Rahipler Topluluğu) sığınırım" cümlesini söylemesi gerekir. Bunu söylemeyen kimse Budist olamaz.

Karma İnancı: Tenasüh inancına sahip Hindular gibi Budistler de kişinin bir sonraki hayatında hangi hâlde olacağını belirleyen temel unsurun karma olduğuna inanırlar. Buna göre **karma**, "Ne ekersen onu biçersin" şeklinde formüle edilen bir sistemdir.

Nirvana: Budizm inancına göre ebedî olan bu dünyaya gelme döngüsü olan samsara çarkından çıkmaya denir.

Görsel. 10: Dünya'nın en büyük Buda heykeli. Hong Kong

Dört Yüce Hakikat: Buda insanların kurtuluşu için bizzat kendisinin tecrübe ettiği ve dört yüce hakikat olarak isimlendirdiği bir yol önerir. Bu hakikatler şunlardır:

1. Hayat acı ve ıstıraptır. Ölüm, hastalık, yaşlılık, sevdiğiniz bir şeyin devamlı olması, istediğimiz şeylere ulaşamama gibi hususlar acı ve ıstıraptır.
2. Acı ve ıstırapın kaynağı, istek ve arzulardır. Kişinin, hayatta acı çekmesinin nedeni, onda bulunan istek, hırs ve arzulardır. İnsan, istediği ve arzuladığı şeylere ulaşamadıkça acı çekmektedir.
3. İstek ve arzulardan vazgeçilirse acılar sona erecektir.
4. İstek ve arzulara son vermek için, Sekiz Dilimli Yolu takip etmek gerekir.

Sekiz Dilimli Yol: Buda'nın öğretisinin odak noktası, kişiye bu dünyada acı ve ıstırap veren her şeyden kurtararak nirvanaya ulaşmasını sağlamaktır. İnsanların Nirvanaya ulaşmaları için ise sekiz dilimli yolu takip etmeleri gerekir. (Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; M. Alpaslan Küçük, Dinler Tarihi, s. 257.)

1. **Doğru söz.**
2. **Doğru davranış:** Duyuları/bilinci olan hiçbir varlığa zarar vermemek. Hırsızlık yapmamak. Zina etmemek. Yalan söylememek. İnsan aklını sersemleten içeceklerden uzak durmak.
3. **Doğru kazanç/meslek:** Bilinci olan varlıklara zarar veren herhangi bir kazanç elde etmemek ve böyle bir meslekte çalışmamak. Buna göre silah, uyuşturucu madde satma, tefecilik gibi işler yapmak yasaktır.

4. **Doğru çaba:** İyi ve güzel alışkanlıkları edinip kötülüklerden uzak durma.
5. **Doğru muhakeme/farkındalık:** Kişinin her yaptığı fiilin farkında olması ve kendini muhasebeye çekmesi.
6. **Doğru konsantrasyon /meditasyon:** Derin düşünme ve tefekkür sahibi olma.
7. **Doğru anlayış.**
8. **Doğru niyet.**

Budizm'in Ritüelleri

Budizm'de ibadetler genellikle bireysel olarak yapılır. Buda'ya dua edilir ve ondan bir şeyler istenir. Budizm'de ibadet için mabede gitmek zorunlu değildir evde de yapılabilir. Bu yüzden her Budist'in evinde Buda'nın heykeli veya resmi bulunur. Budizm'de ibadetin temel amacı karma-tenasüh çemberinden kurtulmak ve nirvanaya ulaşmaktır. Budizm'de belirli bir ibadet ve dua yoktur. Tapınaklara giden Budistler ise Buda'nın heykelinin önünde diz çöker, avuçlarını birleştirerek ellerini yüzünün önünde tutar, alnını yere koyup yere yatarak ta'zimde bulunur. Ayrıca onlar Buda'ya çiçek, tütsü, meyve, sebze sunarlar. Budistler ışık, ateş ve mum yakıp düşünceye dalarak ibadetlerini yerine getirirler. (Ahmet Güç, Dinlerde Mabed ve İbadet, s. 67-69; Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; M. Alpaslan Küçük, Dinler Tarihi, s. 266-268.)

Budist rahipleri sabah erkenden uyanır. Kısa bir duadan sonra günlük yiyeceğini toplamak için dilencilik yaparlar ve iki öğünlük yiyeceği sadaka tasına biriktirdikten sonra manastırlarına geri dönerler. Rahipler günlerini genel olarak kutsal kitap okuma, meditasyon ve dua ile geçirirler.

Budistler dua ederken **dua tekerleği** veya **tesbih** kullanırlar. Bu tekerleklere **çakra** adı verilir. Tesbih, Budist ibadetinde büyük bir yer tutmaktadır. Rahipler sol bileklerine 108'lik tesbih takarlar.

Budistler ölülerini yakarlar ancak bu genel bir uygulama değildir. Çocukların ve fakir kimselerin cesetleri gömülür, zengin aileler ise ölülerini yakarlar.

Yoga ve Meditasyon: Zihin ve vücudun uygunsuz isteklerini kontrol altına alınmasını amaçlar. Budizm'de yoga ve meditasyon önemli ritüellerdir. (Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; M. Alpaslan Küçük, Dinler Tarihi, s. 267.)

Görsel. 10: Budist rahibi yoga yapıyor.

Budizm'in Kutsal Metinleri

Buda, kendinden sonra öğretilerini ihtiva eden bir kitap veya metin bırakmamıştır. Buda'nın hayatı ve geliştirdiği öğreti, yaklaşık dört asır, Buda'nın takipçileri tarafından sözlü olarak nesilden nesile nakledilmiş, MÖ 1. ile MS 1. yüzyılları arasında **Tripitaka** (**Üç Cevher**) adı altında bir araya toplanmıştır. Tripitaka, Pali dilinde yazılmıştır. (Mehmet Aydın, Dinler Tarihine Giriş, s. 121.)

Görsel. 11: Pali dilinde yazılmış eski bir tripitaka.

Tripitaka, üç ana başlık altında toplanır.

1. **Öğreti:** Buda ve öğrencileri arasında geçen diyalog ve vaazları içerir.
2. **Disiplin:** Budist manastırı Sangha'da uygulanacak kuralları içerir.
3. **Felsefe:** Metafizik öğretilerden bahseder.

Budizm'in Kutsal Mekânları ve Sembolleri

Budizm'in Kutsal Mekânları

Budistler dini yapılar için kullanılan ve tapınak, manastır, türbe anlamına gelen ayin yerlerine **vihara** denir. Viharalar, genel ayin salonu, meditasyon odası, keşişlerin kaldığı odalar, stupa (kutsal emanetler bölümü) ve avludan oluşan bir külliye gibidir.

Budistler, Buda'nın hayatının geçtiği Hindistan'daki bazı bölgeleri ziyaret (hac) mekânı olarak görürler. **Rumnindei (Yeni Delhi):** Buda'nın doğum yeridir. **Bodh-Gaya (Allahabad):** Bodhi ağacının bulunduğu ve Buda'nın aydınlandığı yerdir. **Varanasi (Nepal):** Sekiz dilimli yol, Buda'nın ilk vaaz verdiği yerdir. **Kusinagara (Agra):** Stupa, Buda'nın mezarının bulunduğu yerdir. Budist düşünceye göre bu yerleri ziyaret etmek kişinin nirvanaya ulaşmasına yardımcı olacağına inanılmaktadır. (Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; M. Alpaslan Küçük, Dinler Tarihi, s. 265-266.)

Görsel. 12: Bodhi ağacı: Buda'nın aydınlandığı yer.

Budizm'in Sembolleri

	Mandala: Evrenin sembolü olan bir şekil.
	Dua çarkı ve Tesbih
	Sekiz Dilimli Yol'un sembolü

3. KONFÜÇYANİZM

	KONFÜÇYANİZM
Dinin Adı	K'ung Chia Ju Chia
Başlangıcı	MÖ 6. yüzyıl
Öncü İsmi	Kong-zi (Konfüçyüs)
Tanrı Düşüncesi	Tien (Gök Tanrı)
Temel Kaynak (Kutsal Kitap)	Konuşmalar, Beş Klasik, Dört Kitap
İnanç Esasları	Tanrı, ahiret, kutsal kitap
Nüfusu	350 Milyon
Dinin Kökeni	Çin
Dinin Yayıldığı Ülkeler	Kore, Vietnam, Tayland, Tayvan, Japonya

Konfüçyanizm Çinlilerin milli dinlerinden biridir. Çinliler Konfüçyanizm'i, Taoizm'i ve Budizm'i Çin'in "üç büyük dini" arasında sayarlar. Çinliler için bu üç dinden birine veya her üçüne birden mensup olmak da mümkündür.

Görsel. 13: Konfüçyanizm tapınağı. Çin

Konfüçyanizm'in Tarihçesi

Konfüçyanizm, MÖ 6. yüzyılda Çin'de ortaya çıkan ve Konfüçyüs'ün öğretilerinden oluşturulan ahlak temelli bir dindir.

Konfüçyüs, Çin'in en etkili düşünürlerinden birisidir fakat hayatı hakkında çok az şey bilinmektedir. Konfüçyüs, MÖ 551-479 yılları arasında yaşamıştır. Hayatının ilk dönemleri yoksulluk içinde geçmesine rağmen, öğrenme merakı sebebiyle kendini yetiştirmiştir. Sanata ve müziğe ilgisi olan Konfüçyüs müziğin ahlaki bir yönü olduğuna inanır. Çin'in kadim kültür ve düşüncesine ait klasikleri okuyan Konfüçyüs bu eserlerden çok etkilenmiştir. O, yaşadığı dönemin siyasi ve toplumsal sorunlarının çözümünü, Çin'in geleneksel değerlerine tekrar dönüşle mümkün olduğunu düşünmüştür. (Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; M. Alpaslan Küçük, Dinler Tarihi, s. 74.)

BİLGİ KUTUSU

Konfüçyanizm, “Çin'de önceki dönemlerden beri var olan tabii dinin üzerine perçinlenmiş bir ahlak sistemi” olarak da tanımlanmış millî bir dindir.

Konfüçyüs, on iki yıl boyunca bütün Çin'i dolaşarak düşüncelerini yayar ve o dönemin birbiriyle sürekli savaşan krallarını etkilemeye çalışır fakat bu konuda başarısız olur. Konfüçyüs, hayatının son beş yılını meşhur eserlerini kaleme almak ve öğrenci yetiştirmekle geçirir. O, önceki idarecilerin, Çin'i barış ve huzur içinde nasıl yönettiğini göstermek için çalışmıştır. Barış içinde yaşayan huzurlu bir toplumun oluşması için erdemli ve ahlaki örneklikle yönetilen iyi bir devlet yapılanması ve hiyerarşik bir toplum anlayışı ile mümkün olduğunu savunur. Bu hiyerarşik yapının en tepesinde imparator, ortasında bakanlar ve en altında ise halk bulunur. Aile de bu hiyerarşik yapı gibidir. Kral, halkın ihtiyaçlarını yerine getirecek; bakanlar ona bu hususta yardım edecek, sıradan halk ise, üstündekilere itaat edecektir. Ailede babanın görevi, ailenin geçimini temin etmek, annenin görevi, ev işlerini çekip çevirmek, kardeşlerin görevleri ise hem birbirlerini sevmek hem de kendisinden büyüklere itaat etmektir. (Fuat Aydın, “Konfüçyanizm”, Doğu'dan Batı'ya Düşüncenin Serüveni, C 1, s. 564.)

Görsel. 13: Konfüçyüs heykeli

Konfüçyüs hayatı boyunca yeni bir sosyal düzen kurmak ve sağlam bir toplum inşa etmek için büyük çaba sarf etmiştir. Konfüçyüs'ün öğretileri 2500 yıl boyunca Çin'in tarihini ve kültürünü etkilemiştir. Ölümünden sonra Konfüçyüs'ün öğretileri öğrencileri tarafından yayılır ve mezarı bir ziyaret yeri hâline getirilir.

Günümüzde Konfüçyanizm dininin mensubu yaklaşık olarak 350 milyon civarındadır. Bunların büyük bir kısmı Çin'de geri kalanları ise Kore, Vietnam, Tayland, Tayvan ve Japonya'da yaşamaktadır.

Konfüçyanizm'in İnanç Esasları, Ritüelleri (İbadetleri) ve Kutsal Metinler

Konfüçyanizm'in İnanç Esasları

Tanrı İnancı: Konfüçyanizm'de savunulan yeni veya farklı bir inanç bulunmamaktadır. Konfüçyüs, öğretilerini yeni bir tanrı fikrine dayandırmamış, yaşadığı dönemde Çin'de yaygın olan ve **Şangti** diye adlandırılan yüce Tanrı inancına kendi öğretilerinde de yer vermiştir. Konfüçyüs bu yüce varlık için **Tien** kelimesini kullanmıştır. Tien, tabiat düzeninin yöneticisi, üstün bir varlık ve yaratıcı kudret, iyiliğin kaynağı olarak inanılmıştır. (Ahmet Güç, "Konfüçyüsçülük", TDV İslam Ansiklopedisi, C 26, s. 168.) Konfüçyanizm'de Tanrı, düşünceleri korumak için hükümdarlar; Tanrı yolunda insanlara yardımcı olmaları ve ülkenin her yanında huzuru sağlamaları için öğretmenler gönderir. O, yücedir, yerdeki insanlara hükmeder, kötüler çoğalınca hükmü amansız şiddetli olur. Ölüm ve hayat, zenginlik ve şeref Tanrı'dandır. O, her şeyi açıkça görür ve bütün işlerde insanlarla beraberdir. İyi insanlara uzun ömür bahşeder, fazileti ise ödüllendirir. Fazilet ise insan sevgisi, adalet, ibadet ve bilgiden oluşur. İnsan, bu dört asli fazileti bir araya getirerek hareket ederse mutlu olacaktır. (Ahmet Güç, "Konfüçyanizm", Yaşayan Dünya Dinleri, s. 385.)

Görsel. 14: Konfüçyanizm'in en yaygın olduğu ülke Çin'dir.

Konfüçyüs, ahiretten söz etmez fakat ona göre öldükten sonraki hayatın iyi olması, kişinin bu dünyadaki yaşantısına bağlıdır. Bu dünyada iyi olan, öte dünyada da iyi olacaktır.

Beş Erdem: Ciddiyet: Saygı görmek için gereklidir. **Cömertlik:** Her şeyi elde etmek için gereklidir. **Samimiyet:** Herkesin güvenini kazanmak için gereklidir. **Çalışkanlık:** Başarılı olmak için gereklidir. **Nezaket:** Başkalarını hizmetinde kullanmak için gereklidir.

Junzi: Konfüçyanizm’de “beyefendi” anlamına gelen bir terimdir. Junzi, “Kendin için istemediğin şeyi başkalarına yapma” altın kuralına göre davranan kimsedir.

Konfüçyanizm’in Ritüelleri

Konfüçyanizm’de ritüellerin çok önemli bir yeri vardır. Bir kişi ancak ritüelleri yerine getirerek erdemli ve üstün insan olabilir. Ritüeller ise göğe, yere, atalara tapınma ve Konfüçyüs adına yılda iki kez düzenlenen törenlerin yerine getirilmesinden ibarettir.

Çinde ataların tamamına tapınmaya yönelik genel bir tavır görülse de zamanla her aile kendi atalarına tapınmayı ön plana çıkarmıştır.

Atalara tapınma mabedlerde yapı-

lır. Bu tapınma atalarının isimlerinin yazılı olduğu tabletlerin önünde mum ve buhur yakma, ölüm yıl dönümlerinde ataların mezarlarına yiyecek ve içki sunma şeklindedir. Bunları yaparken ilahiler söylenir, dini müzik çalınır ve dans edilir. Konfüçyanizm’de bireysel ibadet veya belirli bir dua etme şekli yoktur. Konfüçyanizm’de ruhban sınıfı (din adamı) yoktur. Mabedlerdeki ayinler, devlet memurları tarafından icra edilir. MÖ 2. yüzyılda Konfüçyüs için bir mabet inşa edilmiş ve adına kurbanlar sunulmaya başlanmıştır. (Ahmet Güç, “Konfüçyanizm”, Yaşayan Dünya Dinleri, s. 389-390.)

Kutsal Metinleri

Konfüçyüs, yaşarken düşüncelerini yazıya geçirmede için fikirleri değişmeden günümüze kadar gelememiştir. Onun düşünceleri, ölümünden sonra öğrencilerinin anlattıklarından yola çıkılarak derlenmiş ve **Konuşmalar** adlı kitapta yer almıştır. Konfüçyanizm’in kutsal kitapları **Beş Klasik** ve **Dört Kitap**tır. (Abdurrahman Küçük vd., Dinler Tarihi, s. 80.)

Beş Klasik: 1-Değişiklikler Kitabı 2-Tarih Kitabı 3-Şiirler ve Şarkılar Kitabı 4- Ayinler Kitabı 5-İlkbahar ve Sonbahar Vakayinameleri.

Dört Kitap: 1-Konuşmalar 2-Büyük Bilgi 3-Orta Yol Doktrini 4- Mensiyüs’ün Kitabı.

Görsel. 15: Tapınaklarda yapılan ayinleri devlet memurları yönetir.

Konfüçyanizm'in Kutsal Mekânları ve Sembolleri

Konfüçyanizm'in Kutsal Mekânları

Mabet, tanrının hazır bulunduğu yer olarak düşünüldüğünden, ölüm anları yaklaşan yaşlılar ve hastalar mabetlere götürülür çünkü tanrının huzurunda ölmek Konfüçyanizm'de büyük saadet olarak kabul edilir.

Konfüçyanizm'de en meşhur kutsal mekânlar, Konfüçyüs'ün doğum yeri olan Shandong eyaletinin Kufu kentinde bulunan Çin'deki "İlk Tapınak" olarak bilinen Konfüçyüs Tapınağı, Konfüçyüs konutu ve Konfüçyüs'ün, ailesinin ve soyluların mezarının olduğu yerdir. Konfüçyüs Tapınağı Çin'deki en önemli ve en büyük Konfüçyüs'ü anma yeridir. Günümüzde bu yerler UNESCO tarafından Dünya Kültür Mirasları Listesi'ne alınmıştır. (<http://turkish.cri.cn/chinaabc/chapter22/chapter220109.htm>)

Çin'deki en meşhur ibadet yerleri Pekin'deki imparatorluk mabetleridir. Bunlar, 15. yüzyılda inşa edilmiş modern yapılarıdır fakat 1911'de imparatorluğun çöküşünden sonra ibadet amacıyla kullanılmamaktadır. (Ahmet Güç, "Mâbed", TDV İslam Ansiklopedisi, C 27, s. 278.)

Konfüçyanizm'de tanrının doğum günü olarak her yıl aynı günde kutlanan mabet şenliği vardır. Bu şenlikte mabede gece-gündüz insanlar gelir, davul ve çanlar çalar, çeşitli patlayıcılar atarak eğlenirler. Yeni yılda mabetler, dini tasvirler ve evler temizlenerek pis ve kötü ruhların kovulduğu ve etkisiz hâle getirildiğine inanırlar.

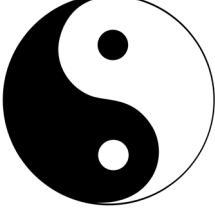
Görsel. 17: Konfüçyüs'un doğduğu Kufu kentindeki "İlk Tapınak"

Konfüçyanizm'in Sembolleri

Konfüçyanizm'in simgesidir. Beş temel elementten biri olan suyun simgesidir. Hayatın kaynağını gösterir.

4. TAOİZM

	TAOİZM
Dinin Adı	Daojiao
Başlangıcı	MÖ 6. yüzyıl
Öncü İsmi	Lao-tzu
Tanrı Düşüncesi	Tao
Temel Kaynak	Tao-Te-King
(Kutsal Kitap)	Tao-Te-King
İnanç Esasları	Tao, Te Yin ve Yang Wue Wei
Nüfusu	95 Milyon
Dinin Yayıldığı Ülkeler	Çin, Tayvan, Hong Kong, Kore, Japonya, Vietnam

Taoizm, Çin'in millî dinidir ve kurucusu MÖ 600'lü yıllarda yaşamış olan Lao-Tzu'dur. Taoizm dini ve felsefi bir düşünce olup Çin'in toplumsal ve kültürel anlayışını etkilemiştir. Dünyada yaklaşık 95 milyon mensubu vardır. Çin, Tayvan, Hong Kong, Kore, Japonya ve Vietnam'da yaygın olan bir dindir. (Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; M. Alpaslan Küçük, Dinler Tarihi s. 88.)

Görsel. 18: Taoizm Mabetleri - Çin

Taoizm'in Tarihçesi

Taoizm, Çin'in millî ve yerel dinlerinden birisidir. Çinli bir filozof olan kurucusu Lao-tzu hakkında çok az şey bilinmektedir. Onun Konfüçyüs'ten elli yıl önce doğduğu ve 80 yaşında öldüğü rivayet edilmektedir. Taoizm, Lao-tzu'nun felsefi düşüncelerinden oluşmaktadır. Taoizmin bir din hâline gelmesinde Zhang-Daoling (MS 142) rolü büyüktür. Zhang-Daoling, ölümünden sonra tanrılaştırılan Lao-tzu'dan vahiy aldığını iddia ederek bir din hâline gelmesine neden oldu. Zhang-Daoling'in öğretileri onun ölümünden sonra oğlu ve torunu tarafından sistemleştirildi. Çin'in dini hâline gelen Taoizm'de üçüncü yüzyılda simya, büyü ve Tao'ya erme gibi bazı inançlar benimsendi. Taoizm, Budizm'den etkilenmiş, meditasyon ve rahiplik gibi birçok şeyi ondan almıştır.

Görsel. 19: Çin dinlerinde tapınakların önemli bir yeri vardır.

Taoizm, ismini kısaca “Yol” anlamına gelen Çince kelime Tao’dan almıştır. Eski Çinliler Taoizm’den, “T’ien Tao” (Göğün Yolu) diye söz etmişler ve onu “Jen Tao” (İnsanın Yolu) ile karşılaştırmışlardır. Onlara göre Göğün Yolu parlak, kutsal ve doğrudur; İnsanın Yolu ise karanlık ve Göğün Yolu’nun tersidir.

Taoizm’in, Çin, Japonya, Kuzey ve Güney Kore’de ve ABD’de inananları bulunmaktadır. Taoizm, Çin’de 1957’de yasaklanmış fakat bu yasak 1978’de kaldırılmıştır. (Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; M. Alpaslan Küçük, Dinler Tarihi, s. 88; Ahmet Güç, “Taoizm”, Dinler Tarihi El Kitabı, s. 454.)

Taoizm'in İnanç Esasları, Ritüelleri (İbadetleri) ve Kutsal Metinleri

Taoizm, Konfüçyanizm’in aksine metafizik konularla da ilgilenmiştir. Taoizm, hitap ettiği kesime göre felsefi ve dini olmak üzere iki kola ayrılır. Felsefi Taoizm, entelektüel kesime, dini Taoizm ise daha çok halka hitap eder.

Tanrı İnancı: Taoizm’de **Tao** yaratıcı prensiptir ama yaratıcı değildir. Tao’ya tapılmaz. Tao, yol anlamına gelir ve evrende var olan her şeyin değişmez kaynağıdır. Tao, bilinemez ve isimlidir. Lao-tzu, “Adını bilmiyorum ama ona Tao diyorum.” diyerek Tao’nun bilinmezliğine vurgu yapar. Bütün varlıkları Tao meydana getirir, Taoizm’de “Tao” ile beraber bir de “Te” kavramı vardır. Tao’nun erdemi veya onun gizli gücü olarak bütün varlıklarda bulunan “Te”, “Tao”nun tabiattaki her şeyi değiştiren gücünün kendisidir. Te varlıkları besler ve büyütür.

Görsel. 20: Yin - Yang zıt ilkeyi ifade eder.

Yin ve Yang iki zıt ilkeyi temsil eder. Buna Taoizm’de **görecelilik ilkesi** de denilir. Buna göre iyi-kötü, doğru-yanlış, güzel-çirkin, karanlık-aydınlık gibi birbirine zıt gibi görünen şeyler, gerçekte birbirinin tamamlayıcısıdır. Bir şeyin doğru veya yanlış olduğu yargısı bu yargıda bulunanın kişisel durumuna ve ihtiyacına göre değişmektedir. Yin - Yang zıtların aslında birbirine özdeş olduğunu ifade etmektedir.

Lao-tzu, yaratıcı gücü, yumuşak olmasına rağmen her kuvveti yenen suya benzetmiştir. Su, taoizmde önemli bir dini semboldür. Bu inanca göre insan da Tao’ya benzemeye çalışmalı; iş yapması iş yapmaması, çalışması çalışmaması gibi olmalıdır. Bu düşüncesini, Taoizm’de bir prensip olan **wu wei**, yani “iş yapmamak” ile açıklamıştır. Buna göre insan dünya düzenine uygun olarak yaşamalı, gayret sarf etmeksizin Tao’nun kanunlarına tâbi olmalıdır. Bir eylemsizlik prensibi olan **wu wei** mutluluğun kaynağı, tabiatta eylemsizlik ve mevcutla yetinip olana razı olmaktır. Örneğin iyi bir yönetici, devlet işlerine en az müdahale eden yöneticidir. Yöneticiler, daha az hırslı olmalı, daha az kontrol etmeli, ahlaklı olmalı ve insanlara baskı yapmamalıdır.

1. UYGULAMA

Taoizm'deki “wu wei” prensibine göre bir insan hayatta belirlediği hedeflerine ulaşabilir mi? Yorumlarınızı aşağıya yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

Tao'nun “büyük fazileti”, her şeyi yapması fakat hiçbir şey istememesidir. O “boşluktur”, başka güçlerle rekabet etmez, kendi kendine yetinir. İnsanlar bu aynı hoşnutluk faziletini gösterdiklerinde iyi hayat sürerler. İnsanın davranışlarının temeli hakkında Lao-Tzu, üç öğretiyi ortaya koymuştur: 1. Tabiatla Hareketsizlik, 2. Boşlukta Rekabet Etmek 3. Mevcutla Yetinmek. (Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; M. Alpaslan Küçük, Dinler Tarihi, s. 88-89)

Görsel. 21: Lao-Tzu, Çin'in eski filozoflarından biridir.

Taoizm'in temel ilkesi, mutlak sükûnet ve rahatlık içinde dünyaya sırt çeviren mistik bir hayat tarzına, yani ahlak ve zühde dayanmaktadır.

Lao-Tzu'ya göre, insanların bu dünyada acı, yoksulluk, üzüntü içerisinde olmasının sebebi yaptıklarının karşılığıdır. O, insan ömrünün giderek kısalmasını, insanın kötülüklerinden dolayı yıldızlar tarafından saldırıya uğramasına bağlamaktadır. İnsanın kendini kurtarabilmesi herkese ve her şeye kayıtsız kalması ve hiçbir şey yapmaması ile mümkündür.

Taoizm'de karma ve tenasüh gibi bir düşünce yoktur. Onlar için dünya gerçektir ve hakiki mutluluğun kaynağıdır. Taoizm'de her kötü işin bu hayatta ve gelecekte kişinin kendisine geri döneceği veya bir cezasının olacağına inanılır.

Taoizm'in Ritüelleri

İlk dönemlerde Taoizm'de ibadetin amacı, gerçek mutluluğun elde edilmesi ve bu dünyada hayatın ebedî olarak sürdürülmesiydi. İbadetlerin amacı Tao ile birlikte olmak; 'wu wei' (eylemsizlik prensibi) ilkesini uygulayarak, şiddet ve kibirden uzak durmak, sakin ve gösterişsiz bir hayat yaşamaktır. Taoizm'e göre her inananın kendini yakın hissettiği tanrılar vardır. Bunlar içerisinde en meşhur olanı, savaş tanrısı Kvan-Ti ile zenginlik tanrısı Shindir.

Görsel. 22: Taoist kadınlar tapınakta dua ediyor.

Görsel. 23: Tao rahibi ateş üzerinden atlayarak ibadet ediyor.

Tanrılar için yapılan ayinlerde trampet ve gong çalınmakta, mabetteki sunak, kandiller ile aydınlatılmakta ve tütsüler ile törenler gerçekleştirilmektedir. Yeni yılda mabetler, heykeller ve evler temizlenerek kötü ruhlardan arındırılmakta, kâğıt ve kumaş parçalarından oluşturulmuş ejderha figürleri sokaklarda gezdirilmektedir.

Taoizm'de özel ayinlerde, ilkbahar bayramında ateş yakılır. Rahipler, yarı çıplak, ateşe pirinç ve tuz atıp, yalınayak koşarak üzerinden geçerler. Rahipler, insanlara yoga, büyü ve ilahlara duaları öğretirler. (Şinasi Gündüz, "Taoizm", Yaşayan Dünya Dinleri, s. 87; Abdurrahman Küçük; Günay Tümer; M. Alpaslan Küçük, Dinler Tarihi, s. 94.)

Kutsal Metinler

Taoizm'in en önemli kutsal kitabı bizzat Lao-tzu tarafından yazıldığına inanılan "Yol ve Onun Gücü" anlamına gelen **Tao-Te-King**'tir. İki kısımdan ve beş bin kelimeden ibaret olan bu kitap bugüne kadar, bütün Taoizm düşüncesinin kaynağı olmuştur. Anlaşılması oldukça zor olan **Tao-Te-King**, Çin'in büyük klasiklerinden biri olarak kabul edilmiştir.

Taoizm'in Kutsal Mekânları ve Sembolleri

Taoizm'in Kutsal Mekânları

Taoistlerin mabetlerinde çok sayıda tanrı ve tanrılaştırılmış kahramanların resimleri yer almaktadır. Taoizm'de bazı dağlar, mağaralar kutsal sayılır. Dağların ölümsüzlüğün mekânı olduğuna, kutsal varlıkların ve ataların ruhlarının burada yaşadığına inanılır. Taoistler, bu dağların zirvesine bazı tapınaklar inşa etmiştir.

Taoizm'de kutsal kabul edilen beş dağ vardır.

İçlerinde en kutsalı Taishan Dağı'dır. Bu dağ, eskiden beri Taoistler için önemli ziyaret mekânı olmuştur.

Görsel. 23: Taishan Dağı - Çin

Taoizm'in Sembolleri

	Taiji veya Yin-Yang: İyi-kötü, doğru-yanlış, güzel-çirkin, karanlık-aydınlık gibi birbirine zıt gibi görünen şeyler, gerçekte birbirinin tamamlayıcısıdır. Yin: Dişil, olumsuz, pasif, karanlık, gece, su. Yang: Eril, olumlu, aktif, aydınlık, gündüz, ateş.
	Su Sembolü: Tao'ya "su yolu" diyenler de vardır. "Yeryüzünde hiçbir şey su kadar dirençsiz ve yumuşak değildir. Hiçbir şey sağlam ve katı olanı ondan daha iyi çözemez. Onun yerini hiçbir şey tutamaz. Gücsüz olan güçlüyü yener." Su, yukarı asla tırmanmaz. Her zaman mütevazı bir şekilde aşağı doğru akar ve okyanusa ulaşır.

2. UYGULAMA

Hint ve Çin dinlerine ait olan kavramları açıklayınız.

Brahma :

Vişnu :

Parya :

Vaişya :

Samsara :

Om :

Karma :

Vedalar :

Nirvana :

Yoga :

Tien :

Kufu :

Te :

Wu-wei :

Yin-Yang :

Tripitaka :

Kast Sistemi :

ÖZET

1. Hinduizm

Dünyanın en kalabalık ikinci ülkesi Hindistan'dır. Dini inanç ve kültür çeşitliliği bakımından dünyanın sayılı ülkelerinden birisidir. Hinduizm, Hindistan'ın geleneksel dinidir. Hinduizm, yaşayan en eski dindir ve kurucusu yoktur. Hinduizm, uzun bir tarihî süreç içerisinde, farklı inanç ve kültürlerin birleşmesi ile oluşmuş bir dindir.

Hinduizm'in tarihî gelişim süreci dört dönemde incelenmektedir: Vedalar Dönemi, Klasik Hinduizm Dönemi, Orta Çağ Dönemi ve Modern Dönemdir.

Tanrı anlayışı: Hinduizm çok tanrılı bir inanç sistemine sahiptir. Kaynaklarda pek çok erkek ve dişi tanrısal varlıktan söz edilir fakat bunlardan üç tanesi **Brahma, Vişnu ve Şiva** önemlidir. Hinduizm'in en belirgin özelliklerinden biri kast sistemidir. Kast sistemi dört ana sınıftan oluşur: **Brahmanlar:** Rahipler ve din adamlarıdır. **Kşatriyalar:** Hükümdar soyundan gelenler ve savaşçılardır. **Vaişyalar:** Tüccar ve çiftçilerdir. **Sudralar:** İşçilerdir. Kast sisteminin dışında kalan ve hiç bir hakkı olmayan **paryalar** vardır.

Hinduizm'de önemli inanç konularından biri de tenasühtür. Tenasüh, reen-karnasyon gibi kelimelerle ifade edilen **samsara** dünyadaki doğum-ölüm-yeniden doğuş döngüsünü ifade etmektedir. **Karma** ise, ruhun bu döngüsel süreçteki durumunu düzenleyen prensibin adıdır. Ruhun bu döngüden kurtulmasına da **nirvana** denilmektedir.

Hinduizm'in Ritüelleri (İbadetler): Hinduizm'de ibadetler, genelde bireysel faaliyetlerdir, belli bir şekli yoktur ve evlerde yapılır. İbadetler cemaat hâlinde yapılmaz. Mabetlerde ise ibadetler Brahmanlar tarafından yerine getirilir. Hindular, sabahleyin güneş doğmadan önce, öğle vaktinde ve güneş battıktan sonra olmak üzere günde üç defa ibadet ederler. Şafak vaktinde kalkan bir kimse, öncelikle kutsal **Om** hecesini okuyarak ibadete başlar. Hinduizmdeki ritüellerden biri de kutsal olduğuna inanılan Ganj Nehri'nde yıkanmaktır. Bu nehirde yıkanmak ibadettir ve insanı günahlardan arındırdığına inanılmaktadır. Yoga ve meditasyon da Hinduizm'de önemli dini ritüellerdendir.

Hinduizm'in kutsal metinleri: Hinduizm'de kutsal metinler ikiye ayrılır. 1. **Şruti:** İlham edildiğine inanılan kutsal kitaplar (**Vedalar**). 2. **Smriti:** Beşerî kaynaklı olduğu kabul edilen kutsal kitaplar (**Mahabharata ve Ramayana**).

Hindistan'da ziyaret edilen bir çok kutsal yer vardır. Himalaya'nın yüksek tepesi, Ganj Nehri ve Meru Dağı kutsal mekân olarak kabul edilmektedir. Ayrıca Tanrı Şiva'nın evi olarak görülen Beranes, kutsal mekânların en meşhurdur.

2. Budizm

Budizm, MÖ 6. yüzyılda Kuzey Hindistan'da dünyaya gelmiş Siddharta Gautama Sakyamuni'nin (Buda) Hinduizm'in çok tanrıcılığına, Brahman isimli Hindu din adamlarına, Vedaların otoritelerine ve kast sistemine tepki olarak gelişmiş bir dindir.

Budizm dinin kurucu Buda, yirmi dokuz yaşında iken bir keşiş rahibinden etkilenererek tüm zenginliğini ve ailesini arkasında bırakarak tek başına yaşamaya başladı. Bir gün bir incir ağacının altında otururken hayatın amacını bularak aydınlandı ve öğretilerini yaymaya başladı. Buda, keşfettiği bu yolun "orta yol" olabileceğini düşündü ve bu orta yolu da "Sekiz Dilimli Yol" olarak açıkladı. Bu orta yol, kişiyi nirvanaya ulaştıracaktır. Nirvanaya ulaşmak için kötü huylara sahip benliği, arzu ve ihtirası yok edip, olgunluğa kavuşmak gerekmektedir.

Buda'nın hayatı ve geliştirdiği öğreti, yaklaşık dört asır, mensuplarınca sözlü olarak nesilden nesile nakledildikten sonra MÖ 1. ile MS 1. yüzyılları arasında Pali dilinde yazıya geçirilerek Tripitaka (Üç Cevher) adı altında bir araya toplanmıştır.

Hindistan'da doğmuş olmasına rağmen bu dinin mensupları daha çok Çin, Moğolistan, Sri Lanka, Tayland, Myanmar, Vietnam, Singapur, Malezya, Tayvan, Tibet, Kore, Japonya ve Endonezya gibi Güney Asya ve uzak Doğu ülkelerinde bulunmaktadır. Bunun yanında bazı Batı Avrupa, ABD ve Avustralya ülkelerinde de yeni bir Budist mezhep olan Zen Budizm ilgi görmüş ve taraftar bulmuştur.

Tanrı İnancı: Budizm'de "Tanrı'nın" varlığı veya yokluğuyla ilgilenilmez. Buda, Hindu tanrı ve tanrıça inançlarına, kutsal kitaplarına hiçbir değer vermemiştir. Budizm inancına göre Buda aydınlanmaya ulaştıktan sonra Tanrı hâline gelmiştir.

Karma İnancı: Tenasüh inancına sahip Hindular gibi Budistler de kişinin bir sonraki hayatında hangi hâlde olacağını belirleyen temel unsurun karma olduğuna inanırlar.

Nirvana: Pali dilini kullanan Budistlerin, ebedî olan bu dünyaya gelme döngüsü olarak anlaşılan samsara çarkından çıkmasına nirvana denir .

Sekiz Dilimli Yol: Budizm'de Nirvana'ya ulaşmak için takip edilmesi gereken yoldur. Bunlar: Doğru söz, doğru davranış, doğru kazanç/meslek, doğru çaba, doğru muhakeme / farkındalık, doğru konsantrasyon /meditasyon, doğru anlayış, doğru niyettir.

Budizm'in Ritüelleri : Budizm'de ibadetler genellikle bireysel olarak yapılır. Buda'ya dua edilir ve ondan bir şeyler istenir. Budizm'de ibadet için mabede gitmek zorunlu değildir evde de yapılabilir. Bu yüzden her Budist'in evinde Buda'nın heykeli veya resmi bulunur. Budizm'de ibadetin temel amacı karma-tenasüh çemberinden kurtulmak ve nirvanaya ulaşmaktır.

Yoga ve Meditasyon: Zihin ve vücudun uygunsuz isteklerini kontrol altına alınmasını amaçlar. Budizm'de bu uygulamalar önemli ritüellerdir.

Budizm'in Kutsal Metinleri: Tripitaka (Üç Cevher) adı altında bir araya toplanmıştır.

Budizm'in Kutsal Mekânları: Dini yapılar için kullanılan ve tapınak, manastır, türbe anlamına gelen ayin yerlerine **vihara** denir. Budistler, Buda'nın hayatının geçtiği Hindistan'daki bazı bölgeleri ziyaret (hac) mekânı olarak görürler. Rumnindei (Yeni Delhi) Buda'nın doğum yeri, Bodh-Gaya (Allahabad) bodhi ağacının bulunduğu ve Buda'nın aydınlandığı yer. Varanasi (Nepal) Sekiz dilimli yol, Buda'nın ilk vaaz verdiği yer. Kusinagara (Agra) Stupa, Buda'nın mezarının bulunduğu yer.

3. Konfüçyanizm

Konfüçyanizm Çinlilerin millî dinlerinden biridir. Konfüçyanizm, MÖ 6. yüzyılda Çin'de ortaya çıkan ve Konfüçyüs'ün öğretilerinden oluşturulan ahlak temelli bir dindir.

Konfüçyüs, Çin'in en etkili düşünürlerinden birisidir fakat hayatı hakkında çok az şey bilinmektedir. Çin'in kadim kültür ve düşüncesine ait klasikleri okuyan Konfüçyüs bu eserlerden çok etkilenir. O, yaşadığı dönemin siyasi ve toplumsal sorunların çözümünü, Çin'in geleneksel değerlerine dönüşle mümkün olduğunu düşünür.

Konfüçyüs, hayatının son beş yılını meşhur eserlerini kaleme almak ve öğrenci yetiştirmekle geçirir. Konfüçyüs, geçmiş idarecilerinin, Çin'i barış ve huzur içinde nasıl yönettiğini göstermek için çalışmıştır. Barış içinde ve huzurlu bir toplumun oluşması için erdemli ve ahlaki örneklikle yönetilen iyi bir devlet ve hiyerarşik bir toplum anlayışı ile mümkün olduğunu savunur.

Günümüzde Konfüçyanizm dininin mensubu yaklaşık olarak 350 milyon civarındadır. Bunların büyük bir kısmı Çin'de geri kalanları ise Kore, Vietnam, Tayland, Tayvan ve Japonya'da yaşamaktadır.

Tanrı İnancı: Konfüçyanizm’de savunulan yeni veya farklı bir inanç bulunmamaktadır. Konfüçyüs yüce varlık için “**Tien**” kelimesini kullanmıştır. Tien, tabiat düzeninin yöneticisi, üstün bir varlık ve yaratıcı kudret, iyiliğin kaynağı olarak ona inanmıştır. Konfüçyanizm’de Tanrı, düşkünleri korumak için hükümdarlar; Tanrı yolunda insanlara yardımcı olmaları ve ülkenin her yanında huzuru sağlamaları için öğretmenler gönderir. O, yücedir, yerdeki insanlara hükmeder, kötüler çoğalınca hükmü amansız olur.

Beş erdem: **Ciddiyet:** Saygı görmek için gereklidir. **Cömertlik:** Her şeyi elde etmek için gereklidir. **Samimiyet:** Herkesin güvenini kazanmak için gereklidir. **Çalışkanlık:** Başarılı olmak için gereklidir. **Nezaket:** Başkalarını hizmetinde kullanmak için gereklidir.

Konfüçyanizm’in Ritüelleri: Konfüçyanizm’de ritüellerin çok önemli bir yeri vardır. Bir kişi ancak ritüelleri yerine getirerek erdemli ve üstün insan olabilir. Ritüeller, göğe, yere, atalara tapınma ve Konfüçyüs adına yılda iki kez düzenlenen törenlerin yerine getirilmesinden ibarettir.

Kutsal Metinleri: Konfüçyüs, yaşarken düşüncelerini yazıya geçirmediği için fikirleri değişmeden günümüze kadar gelememiştir. Onun düşünceleri, ölümünden sonra öğrencilerinin anlattıklarından yola çıkarak derlemiş ve **Konuşmalar** adlı kitapta yer almıştır. Konfüçyanizm’in kutsal kitapları **Beş Klasik** ve **Dört Kitap**’tır.

Konfüçyanizm’de en meşhur kutsal mekânlar, Konfüçyüs’ün doğum yeri olan Kufu kentinde bulunan Çin’deki “İlk Tapınak” olarak bilinen **Konfüçyüs Tapınağı**, Konfüçyüs konutu ve Konfüçyüs’ün, ailesinin ve soyluların mezarının olduğu yerdir.

4. Taoizm

Taoizm, Çin’in millî dinidir ve kurucusu MÖ 600’lü yıllarda yaşamış olan Lao-Tzu’dur. Taoizm dini ve felsefi bir düşünce olup Çin’in toplumsal ve kültürel anlayışını etkilemiştir. Dünyada yaklaşık 95 milyon mensubu vardır. Çin, Tayvan, Hong Kong, Kore, Japonya ve Vietnam’da yaygın olan bir dindir. Taoizm, Lao-Tzu’nun felsefi düşüncelerinden oluşmaktadır. Taoizm’in bir din hâline gelmesinde Zhang-Daoling’in (MS. 142) rolü büyüktür. Zhang-Daoling, ölümünden sonra tanrılaştırılan Lao-Tzu’dan vahiy aldığını iddia ederek Taoizm’in bir din hâline gelmesine vesile olmuştur.

Tanrı İnancı: Taoizm’de **Tao** yaratıcı prensiptir ama yaratıcı değildir. Tao’ya tapılmaz. Tao, yol anlamına gelir ve evrende var olan her şeyin değişmez kaynağıdır. Tao, bilinemez ve isimsizdir. Taoizm’de “Tao” ile beraber bir de “Te” kavramı

vardır. Tao'nun erdemi veya onun gizli gücü olarak bütün varlıklarda bulunan "Te", "Tao"nun tabiattaki her şeyi değiştiren gücünün kendisidir. **Te** varlıkları besler ve büyütür.

Yin ve **Yang** iki zıt ilkeyi temsil eder. Buna Taoizm'de **görecelilik ilkesi** de denilir. Buna göre iyi-kötü, doğru-yanlış, güzel-çirkin, karanlık-aydınlık gibi birbirine zıt gibi görünen şeyler, gerçekte birbirinin tamamlayıcısıdır.

Taoizm'de **wu wei**, yani "iş yapmamak" ile açıklanan prensip vardır. Buna göre insan dünya düzenine uygun olarak yaşamalı, gayret sarf etmeksizin Tao'nun kanunlarına tabi olmalıdır. Taoizm'in temel ilkesi, mutlak sükûnet ve rahatlık içinde dünyaya sırt çeviren mistik bir hayat tarzına, yani ahlak ve zühde dayanmaktadır.

Taoizm'in Ritüelleri: İbadetlerin amacı Tao ile birlikte olmak ve 'wu wei'(eylemsizlik prensibi) ilkesini uygulayarak, şiddet ve kibirden uzak durmak, sakin ve gösterişsiz bir hayat yaşamakla gerçekleştirilebileceğine inanılmaktadır. Tanrılar için yapılan ayinlerde trampet ve gong çalınmakta, mabetteki sunak kandiller ile aydınlatılmakta ve tütsüler ile törenler gerçekleştirilmektedir.

Kutsal Metinler: Taoizm'in en önemli kutsal kitabı bizzat Lao-Tzu tarafından yazıldı ğına inanılan "Yol ve Onun Gücü" anlamına gelen **Tao-Te-King**'tir.

Taoizm'in Kutsal Mekânları: Taoistlerin mabetlerinde çok sayıda tanrı ve tanrılaştırılmış kahramanların resimleri yer almaktadır. Taoizm'de bazı dağlar, mağaralar kutsal sayılır. Dağların ölümsüzlüğün mekânı olduğuna, kutsal varlıkların ve ataların ruhlarının burada yaşadığına inanılır. Taoizm'de kutsal kabul edilen beş dağ vardır. İçlerinde en kutsalı Taishan Dağı'dır.

2. ÜNİTE

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME SORULARI

1. Aşağıdaki bilgilerden hangisi Hinduizm için söylendiğinde doğru olur?

- A) Kast sistemi en belirgin özelliklerinden biridir.
- B) Yin-Yang önemli bir semboldür.
- C) Kutsal kitaplarının adı Tripitaka'dır.
- D) Çin'de ortaya çıkmıştır.

2. Aşağıdakilerden hangisi Hinduizm'in Tanrı inancıyla ilgili değildir?

- A) Brahma
- B) Şiva
- C) T'ien
- D) Vişnu

3. Kast sistemindeki sınıfları düşündüğümüzde aşağıdakilerden hangisinin tanımı doğru yapılmamıştır?

- A) Brahmanlar: Rahipler ve din adamlarıdır.
- B) Kşatriyalar: Hükümdar soyundan gelenler ve savaşçılardır.
- C) Vaişyalar: Tüccar ve çiftçilerdir.
- D) Sudralar: Kast sisteminin dışında kalan ve hiç bir hakkı olmayan kimselerdir.

4. Budizmle ilgili verilen bilgilerden hangisi doğrudur?

- A) Öğretileri 2500 yıl boyunca Çin'in tarihini ve kültürünü etkilemiştir.
- B) Brahman isimli Hindu din adamlarının, Vedaların otoritelerine ve kast sistemine tepki olarak gelişmiş bir dindir.
- C) "Wu wei", yani "iş yapmamak" prensibi önemlidir.
- D) Kutsal "Om" hecesini okuyarak başlarlar.

5. Aşağıdakilerden hangisi Budizm'e ait kutsal mekânlar arasında sayılamaz?

- A) Ganj
- B) Rumnindei
- C) Bodh-Gaya
- D) Varanasi

6. Aşağıdakilerden hangisi sekiz dilimli yol kurallarından biri değildir?

- A) Doğru Niyet
- B) Doğru Söz
- C) Doğru İbadet
- D) Doğru Davranış

7. Aşağıdaki kutsal kitap eşleştirmesinden hangisi doğrudur?

- A) Hinduizm: Tripitaka
- B) Budizm: Vedalar
- C) Konfüçyanizm: Konuşmalar
- D) Taoizm: Ramayana

8. Aşağıdakilerden hangisi Konfüçyanizm'de tabiat düzeninin yöneticisi, her şeyin üstündeki yaratıcı kudrete verilen isimdir?

- A) T'ien
- B) Şiva
- C) Devi
- D) Samsara

9. Aşağıdakilerden hangisini Taoizm hakkında söylediğinde yanlış olur?

- A) Kurucusu Lao-tzu'dur.
- B) Ganj Nehri'nde yıkanmak önemli bir ritüeldir.
- C) Yin ve Yang önemli bir ilkedir.
- D) Taishan Dağı önemli bir kutsal mekândır.

HAYAT BOYU ÖĞRENME

10. Taoizm'de "iş yapmamak veya eylemsizlik" prensibi ile açıklanır. Buna göre insan dünya düzenine uygun olarak yaşamalı, gayret sarf etmeksizin Tao'nun kanunlarına tabi olmalıdır. Taoizm'in temel ilkesi, mutlak sükûnet ve rahatlık içinde dünyaya sırt çeviren mistik bir hayat tarzına, yani ahlak ve zühde dayanmaktadır.

Yukarıdaki açıklamaya göre bu prensibin adı nedir?

- A) Wu wei
- B) Şruti
- C) Samsara
- D) Karma

CEVAP ANAHTARI

1. ÜNİTE	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	D	A	C	C	B	B	C	D	D	A

DOĞRU SAYISI

YANLIŞ SAYISI

2. ÜNİTE	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
	A	C	D	B	A	C	C	A	B	A

DOĞRU SAYISI

YANLIŞ SAYISI

SÖZLÜK

A

acziyet: Gücü bir işe yetmemek, güçsüzlük.

ahit: 1. Kendi kendine söz vererek bir işi üzerine alma, ant. Antlaşma. 2. Anlaşma, söz.

akademi: Yüksekokul.

akıbet: Bir iş veya durumun sonu, sonuç.

akli ilimler: İnsanın ihtiyaçlarını gidermek amacı ile eşyayı kullanma ve insanın faydasına hizmet ettirmeyi amaçlayan aklın ürünü olan fizik, kimya, matematik gibi bilimlerdir.

amel: 1. Davranış, hareket. 2. Çaba, çalışma, didinme. 3. Bir kural veya dini emrin yerine getirilmesi.

azamet: Ululuk, büyüklük.

B

bağlam: Herhangi bir olguda olaylar, durumlar, ilişkiler örgüsü veya bağlantısı.

bilge: Bilgili, iyi ahlaklı, olgun ve örnek (kimse).

D

doktrin: İnanç esası, fikir, düşünce, öğreti.

düstur: Genel kural.

E

ekol: Bir bilim ve sanat kolunda ayrı nitelik ve özellikleri bulunan yöntem veya akım, okul.

elem: Acı, üzüntü, dert, keder.

evrensel: 1. Bütün insanlığı ilgilendiren. 2. Dünya ölçüsünde, dünya çapında.

F

fakih: 1. Dikkatli ve ince anlayışlı, ayrıntılı bir şekilde bilen âlim. 2. Din bilgini, fıkıh âlimi, İslam hukukçusu.

ferdi: Bireysel.

fonksiyonel: İşlevsel.

G-Ğ

gaflet: 1. Ne yaptığını bilememek. 2. Bir şeyi bile bile terk etmek. 3. Günah ve sevap konusunda duyarsız davranmak.

genetik: 1. Kalıtım bilimi. 2. Genlerle ilgili, kalıtımla ilgili.

H

hikmet: 1. Bilgelik. 2. Nedeni kolayca anlaşılamayan amaç. 3. Öğüt verici söz.

hitap: Sözü birine veya birilerine yöneltme, seslenme.

husus: 1. Konu, madde. 2. Özellik, yön.

I-İ

icat: Buluş.

icma etmek: 1. Birleştirmek, derleyip toplamak, fikir birliği etmek. 2. İslam âlimlerinin, dini bir meselenin hükmü hakkında ittifak etmeleri.

içtihat: 1. Din bilginlerinin ayet, hadis ve kıyasa uyararak ve onlardan hareket ederek dini konuları açıklamak için çalışmaları. 2. Çalışıp çabalama, güç işleri yapma.

ideal: Düşüncenin tasarlayabileceği bütün üstün nitelikleri kendinde toplayan.

ifa etmek: Yerine getirmek.

ihlal etmek: 1. Bozma, zarar verme. 2. Yasa ve düzene uymama.

ihlas: İman, ibadet, ahlak, amel gibi her türlü dini görevleri sırf Allah rızası için yapma.

intikal etmek: 1. Bir yerden başka bir yere geçme, geçiş. 2. Miras olarak babadan çocuğuna kalma.

iştirak etmek: 1. Katılmak 2. Ortak olmak.

izah etmek: Açıklamak, ayrıntılı bilgi vermek.

K

kadim: Başlangıcı olmayan, eski, ezeli.

kemale erdirmek: En olgun seviyeye çıkarmak, erıştirmek.

keşiş: Hristiyanlıkta manastırlarda bir tarikata bağlı olarak hiç evlenmeden ibadetle meşgul olan papazlara verilen isim.

klasik: 1. Üzerinden çok zaman geçtiği hâlde değerini yitirmeyen, türünde örnek olarak görülen eser 2. Alışılmış.

konsantrasyon: Dikkatin toplanması.

kudret: Güç, erk, iktidar. Maddi güç, zenginlik. Allah'ın ezeli gücü.

kült: 1. Din. 2. Yerel özellikler taşıyan dini törenler. 3. Belli bir dönemde aşırı ilgi gören film vb.

L

literatür: 1. Edebiyat 2. Kaynak.

liyakat: 1. Bir kimsenin, kendisine iş verilmeye uygunluk, yaraşırılık durumu. 2. Kifayet.

lütuf: 1. İyilik, yumuşak ve nazik davranma. 2. Allah'ın kullarına olan yardımı, onları başarıya ulaştırması, koruması.

M

mabet: İbadet edilen yer.

mahiyet: 1. Nitelik, vasıf, öz, asıl, esas. 2. İçyüz

mahluk: Yaratılmış.

marifet: 1. Ustalık, hüner, uzmanlık. 2. Bilim, bilgi.

mazhar olmak: İyi bir şeye ermek, ulaşmak.

meditasyon: Kişinin iç huzuru yakalayabilmesi için kullanılan bir odaklanma tekniği.

mertebe: Aşama, derece, rütbe.

meşru: Yasal.

metodolojik: Yöntem bilimsel.

mizaç: 1. Huy, yaratılış, tabiat, karakter.

modernite: Genel anlamda gelenek ile karşıtlık ve ondan kopuşun; bireysel, toplumsal ve politik yaşam alanlarının tamamındaki dönüşümü ya da değişimi.

muhatap olmak: 1. Kendisine söz söylenmek, hitap edilmek. 2. Karşılaşmak.

mücadele: Allah yolunda yapılan her türlü çaba ve gayret.

müessese: Kurum, kuruluş.

müfessir: Tefsir ilmi ile uğraşan, bu konuda uzman kimse.

mükellef: Yükümlü, sorumlu.

mürşit: Doğru yolu gösteren, kılavuz.

N

nafaka: 1. Geçinmek için gerekli olan şeylerin bütünü, geçimlik. 2. Birinin geçindirmekle yükümlü bulunduğu kimselere, mahkeme kararıyla bağlanan aylık.

nail olmak: Erişmek, ulaşmak, kavuşmak.

nihai: İş sona erdiren, işi kesen, son, sonuncu.

P

pozitivizm: Olgularla desteklenen ya da olgularla ilgili verilere dayanan bilginin tek sağlam bilgi türü olduğu görüşü.

R

reenkarnasyon: Ruh göçü, ölen bir bedendeki canın bir başka bedende tekrar hayat bulması.

riayet etmek: 1. Uyma, boyun eğme. 2. Sayma, saygı, ağırlama, itibar etme.

ritüel: Tapınma. Dini tören.

riyazet: Nefsin isteklerini kırma.

ruhban: Rahipler, evlenmeyen din adamları.

S

safha: Aşama, evre.

sakin: 1. Hareket etmeyen, kımıldamayan. 2. Durgun, dingin. 3. Sessiz. 4. Kimseyi rahatsız etmeyen, kızgınlık göstermeyen. 5. Huysuzluğu, rahatsızlığı azalmış veya geçmiş. 6. Bir yerde oturan.

salih: İyi, elverişli, güzel ve faydalı.

seciye: Yaradılış, huy, karakter.

sıddık: Doğruluğun zirvesinde bulunan, sözünü amel ve uygulama ile doğrulayan kimse.

step: Bozkır.

stratejik: Önemli.

Ş

şevk: İstek, heves.

T

takva: Dinin yasak ettiği şeylerden sakınıp buyurdıklarını yerine getirme, züht.

tasavvur etmek: Zihinde canlandırmak, göz önüne getirmek.

tasnif: Sınıflandırma, gruplandırma.

tasvir: 1. Betimleme. 2. Resim.

tazim: Saygı gösterme, ululama.

tecelli: 1. Ortaya çıkma, görünme. 2. Tasavvufta Allah'ın isim ve sıfatlarıyla sufinin kalbinde tezahür etmesi.

tefekkür: 1. Düşünme. 2. Allah'ın (c.c.) yarattığı tüm varlıklar üzerinde kafa yorma.

telef etmek: 1. Hayvanı öldürmek. 2. Mahvetmek, yok etmek.

tercüme: Çeviri.

tesis etmek: Kurmak, ortaya çıkarmak, oluşturmak.

teşkil etmek: Belirmek, belli bir biçim almak, oluşmak.

tevekkül: Herhangi bir işte elinden geleni yapıp daha sonrasını Allah'a bırakmak.

tevhit: Allah'ın zatını bütün tasavvurlardan, zihinlerdeki hayal ve evhamdan soyutlamak.

U-Ü

uhrevi: Ahiret ile ilgili.

V

vasıf: Nitelik, özellik.

vefa: Sevgiyi sürdürme, sevgi, dostluk bağlılığı.

vesile olmak: Uygun ortam oluşmak.

Y

yegâne: Biricik, tek.

yoga: Ruhsal yaşama ve bedene egemen olmayı amaçlayan Hint felsefe sistemi.

Z

zarafet: Zariflik, incelik, naziklik, güzellik.

zaviye: 1.Köşe. 2.Küçük tekke. 3.Anlayış, görüş, bakış açısı.

zikretmek: Söylemek, dile getirmek.

zooloji: Hayvan bilimi.

KAYNAKÇA

AHMED B. HANBEL, **Müsned**, Beyrut, 1991.

AYDIN, Mahmut, **Ana Hatlarıyla Dinler Tarihi**, Ensar Yay., 6. Baskı, İstanbul, 2016.

AYDIN, Mehmet, **Dinler Tarihine Giriş**, NKM Yay., 4. Baskı, Konya, 2008.

BEKSAÇ, A. Engin, “Tac Mahal”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, TDV yay. C 39, İstanbul, 2010. Ankara, 1987.

BUHARİ, **Sahih-i Buhârî**, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1992.

DEMİREL, Kürşat, “Hinduizm”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, TDV yay. C 18, İstanbul, 1998.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (Ortaöğretim, 9, 10, 11, 12. Sınıflar), MEB Yayınları, Ankara, 2018.

EBU DAVUD, **Sünen**, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1981.

GÜÇ, Ahmet, **Dinlerde Mabed ve İbadet**, Ensar Yay., 2. Baskı, İstanbul 2005.

GÜÇ, Ahmet, “Taoizm”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, TDV yay. C 26, Ankara, 2002.

GÜÇ, Ahmet, “Mabed”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, TDV yay. C 27, Ankara, 2003.

GÜNDÜZ, Şinasi, **Din ve İnanç Sözlüğü**, Vadi Yay., Ankara, 1998.

GÜNDÜZ, Şinasi, **Yaşayan Dünya Dinleri**, DİB Yay., 3. Baskı, Ankara, 2010.

HEYET, **Dini Terimler Sözlüğü**, MEB Yayınları, Ankara, 2009.

HEYET, **İlmihal**, Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul, 1999.

HEYET, **Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsiri**, DİB Yayınları, Ankara, 2007.

HEYET, **Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali**, DİB Yayınları, Ankara, 2001.

HEYET, **Kur'an-ı Kerim ve Açıklamalı Meali**, TDV Yayınları, Ankara, 2015.

KARAMAN, Ahmet, **Mukayeseli Dinler Tarihi**, İfav Yay., 10. Baskı, İstanbul, 2013.

KÜÇÜK, Abdurrahman vd., **Dinler Tarihi**, Berikan Yay., Ankara, 2009.

MÜSLİM, **Sahih-i Müslim**, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1992.

NESAI, **Sünen-i Nesai**, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1981.

SARIKÇIOĞLU, Ekrem, **Başlangıçtan Günümüze Dinler Tarihi**, Fakülte Yay., 5. Baskı, Isparta, 2004.

TİRMİZİ, **Sünen-i Tirmizi**, Çağrı Yayınları, İstanbul, 1992.

TOPDEMİR, Hüseyin Gazi, “Budizm”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, TDV yay. C 6, İstanbul, 1992.

TÜMER, Günay, “Brahmanizm”, **TDV İslam Ansiklopedisi**, TDV yay. C 6, İstanbul, 1992.

Türkçe Sözlük, (Hzl.: Şükrü Haluk Akalın), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2011.

Yazım Kılavuzu, TDK Yayınları, 27. Baskı, Ankara, 2007.

GENEL AĞ KAYNAKÇASI

- www.tdk.gov.tr (Erişim Tarihi: 31.01.2019)
- www.isam.org.tr (Erişim Tarihi: 31.01.2019)
- www.diyanet.gov.tr (Erişim Tarihi: 31.01.2019)
- www.kuran.diyanet.gov.tr/mushaf (Erişim Tarihi: 31.01.2019)
- www.kurul.diyanet.gov.tr/FetvaYontem (Erişim Tarihi: 31.01.2019)
- www.hadislerleislam.diyanet.gov.tr (Erişim Tarihi: 31.01.2019)
- www.islamansiklopedisi.info (Erişim Tarihi: 31.01.2019)
- www.shutterstock.com (Erişim Tarihi: 31.01.2019)

This image shows a full page of white paper with horizontal dashed lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for handwriting practice. There are no margins, text, or other markings on the page.